

SZYMON ROMANOW*

ZARZĄD MAJĄTKIEM DZIECKA SPRAWOWANY PRZEZ RODZICÓW

Analiza wypowiedzi doktryny i orzecznictwa odnoszących się do zdefiniowania czynności zwykłego zarządu majątkiem dziecka oraz czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka prowadzi do wniosku, że niejednokrotnie poglądy poszczególnych autorów narażają się na zarzut niekonsekwencji. Z kolei kwalifikowanie określonych czynności dokonywanych przez rodziców w imieniu dziecka jako wymagających uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego może budzić pewne wątpliwości. Inspiracją do opracowania zagadnienia czynności zarządu majątkiem dziecka była uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2019 r.¹ W powołanym orzeczeniu Sąd Najwyższy stwierdził, że rodzice nie mogą — bez zezwolenia sądu opiekuńczego — nabywać dla pozostającego pod ich władzą rodzicielską dziecka nieruchomości na podstawie umowy sprzedaży również w przypadku, gdy środki pieniężne na zakup pochodzą z dokonanej przez nich darowizny celowej. Ocena trafności tego rozstrzygnięcia zostanie przeprowadzona w dalszej części artykułu. Jednak głównym celem niniejszego opracowania jest próba zdefiniowania „zarządu majątkiem dziecka” oraz określenia kryteriów pomocnych przy ocenie, czy daną czynność należy zakwalifikować jako czynność zwykłego zarządu, czy też jako czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka. Kwestia zarządu majątkiem dziecka ma coraz większe znaczenie praktyczne, ponieważ coraz więcej dzieci staje się podmiotami własności cennych rzeczy lub praw. Dlatego też istotne jest jednoznaczne przesądzenie rozumienia pojęcia zarządu majątkiem dziecka.

* Autor jest doktorem nauk prawnych, asystentem w Katedrze Prawa Cywilnego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

¹ Zob. uchwała SN z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 85/18, OSNC 2020, nr 2, poz. 14.

I. ZARZĄD MAJĄTKIEM DZIECKA NA TLE PRAWNOPORÓWNAWCZYM

Przed przejściem do analizy polskiej regulacji zasad zarządu majątkiem dziecka przez jego rodziców zasadne jest przedstawienie modelu unormowania tej problematyki w wybranych obcych ustawodawstwach.

A. FRANCJA

W prawie francuskim problematyka zarządu majątkiem dziecka została uregulowana w art. 382–387-6 k.c. franc. Przepisy te zostały gruntownie znowelizowane ordonanssem z 15 października 2015 r.², którego zasadniczą konsekwencją było zniesienie podziału na dwa rodzaje zarządu majątkiem dziecka (zwykłego przedstawicielstwa w przypadku wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej oraz przedstawicielstwa pod stałym nadzorem sądowym, jeżeli małoletnie dziecko miało jednego rodzica), na rzecz jednego reżimu przedstawicielstwa ustawowego. W piśmiennictwie wskazuje się, że wskutek dokonanych w 2015 r. zmian sąd opiekuńczy pełni rolę drugorzędną, która zasadniczo ogranicza się do przypadków braku zgody między przedstawicielami ustawowymi dziecka oraz do udzielania zezwolenia na dokonanie niektórych czynności prawnych³.

Zgodnie z art. 382 k.c. franc. przedstawicielstwo ustawowe (*administration légale*) przysługuje obojgu rodzicom. W takiej modelowej sytuacji przyjmuje się, że każdemu z rodziców przysługuje względem osób trzecich uprawnienie do samodzielnego wykonywania **czynności zarządu majątkiem dziecka** (art. 382-1 k.c. franc.)⁴. Ustawodawca francuski przychodzi interpretatorowi z pomocą w zrozumieniu, czym są czynności zarządu majątkiem dziecka. W art. 382-1 k.c. franc. wskazano *explicite*, że wykaz czynności, które uważane są za czynności zarządu majątkiem dziecka, definiowany jest przez przesłanki określone w art. 496 k.c. franc.

Kluczowymi, z perspektywy niniejszego opracowania, są przepisy art. 387 i n. k.c. franc., normujące nadzór sądu opiekuńczego nad czynnościami zarządu majątkiem dziecka przez przedstawicieli ustawowych. Artykuły 387-1 i 387-2 k.c. franc. zawierają katalog czynności, które wymagają uzyskania przez przedstawiciela usta-

² Zob. L'ordonnance n° 2015–1288 du 15 octobre 2015 portant simplification et modernisation du droit de la famille (Ord. n° 2015–1288, 15 oct. 2015; JO 16 oct. 2015).

³ Zob. P. Salvage-Gerest: *Minorité — Administration légale* (w:) *JurisClasseur Civil Code*, Lexis360.fr 2016, art. 382–386, uw. 18.

⁴ Jedyńie na marginesie wypada wspomnieć, że w prawie francuskim przyjęto, iż wszelkie pożytki, jakie majątek dziecka przynosi, przypadają albo obojgu rodzicom, albo temu, który sprawuje władzę rodzicielską (art. 386-1 k.c. franc.).

wowego uprzedniego zezwolenia sądu opiekuńczego. W pozostałym zakresie przedstawiciel ustawowy może samodzielnie, bez zezwolenia sądu, dokonywać czynności prawnych w imieniu małoletniego.

Pod rządami prawa francuskiego zasady zarządu majątkiem dziecka wyglądają nieco odmiennie, w zależności od tego, czy władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom, czy też przedstawicielem ustawowym jest tylko jeden rodzic. Jeżeli przedstawicielami ustawowymi małoletniego są oboje rodzice, to wyróżnić można cztery kategorie czynności: 1) takie, których każdy przedstawiciel ustawowy może dokonywać samodzielnie; 2) takie, których wymagają współdziałania obu przedstawicieli ustawowych; 3) takie, które wymagają zezwolenia sądu opiekuńczego; 4) takie, które są bezwzględnie zakazane. Natomiast w przypadku, gdy władza rodzicielska przysługuje jednemu rodzicowi, może on samodzielnie dokonywać wszelkich czynności, poza tymi, które wymagają zezwolenia sądu (art. 387-1 k.c. franc.) oraz bezwzględnie zakazanymi (art. 387-2 k.c. franc.). W konsekwencji, w razie „wspólnego” przedstawicielstwa ustawowego, każdemu z rodziców indywidualnie przysługuje kompetencja do dokonywania czynności prawnych w imieniu dziecka w mniejszym zakresie niż w przypadku, gdy władza rodzicielska przysługuje tylko jednemu z rodziców.

Wśród **czynności bezwzględnie zakazanych**, których nie można dokonać nawet za zezwoleniem sądu opiekuńczego (którego zresztą sąd nie może wydać), wskazane zostały: nieodpłatne zbycie rzeczy lub praw należących do małoletniego (w tym także np. nieodpłatne zwolnienie z długu), nabycie od osoby trzeciej prawa lub roszczenia względem małoletniego, którego przedstawicielami są rodzice, prowadzenie działalności handlowej lub wolnego zawodu w imieniu małoletniego oraz przeniesienie do majątku powierniczego praw lub dóbr małoletniego. Prócz wymienionych w kodeksie cywilnym zakazane jest między innymi także zawieranie w imieniu małoletniego umowy ubezpieczenia na życie, co wynika z francuskiego kodeksu ubezpieczeń (Code des assurances, art. 132-3).

Artykuł 387-1 k.c. franc. zawiera z kolei enumeratywny katalog **czynności, których dokonanie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego**. Do tych czynności należą: 1) sprzedaż nieruchomości będącej własnością dziecka lub przedsiębiorstwa małoletniego; 2) wniesienie do spółki należących do dziecka nieruchomości lub przedsiębiorstwa; 3) zaciągnięcie pożyczki w imieniu dziecka; 4) zrzeczenie się prawa w imieniu dziecka; 5) przyjęcie w imieniu dziecka spadku wprost; 6) kupno mienia dziecka przez rodziców, przyjęcie go w dzierżawę (na potrzeby tych czynności domniemywa się, że przedstawiciel ustawowy ma przeciwne interesy od interesów dziecka); 7) nieodpłatne ustanowienie zabezpieczenia w imieniu dziecka w celu zabezpieczenia długu osoby trzeciej; 8) dokonywanie określonych czynności związanych ze zbywalnymi papierami wartościowymi lub instrumentami finansowymi.

W pozostałym zakresie, niewymienionym w art. 387-1 i 387-2 k.c. franc., **rodzice mają pełną swobodę w dokonywaniu czynności zarządu majątkiem**

dziecka. Swoboda każdego z rodziców ograniczona jest katalogiem czynności, wymagających współdziałania obojga przedstawicieli ustawowych. W piśmiennictwie przyjmuje się, że taką czynnością jest między innymi nabycie nieruchomości w imieniu dziecka⁵. Przy wykonywaniu zarządu majątkiem dziecka rodzice zobowiązani są do zachowania zasad ostrożności, należytej staranności i dbałości o ten majątek w wyłącznym interesie dziecka (art. 385 k.c. franc.), a w razie wyrządzenia szkody w majątku dziecka z winy rodziców, ponoszą oni (solidarną) odpowiedzialność (art. 386 k.c. franc.).

B. NIEMCY

Pod rządami prawa niemieckiego opieka rodzicielska (*die elterliche Sorge*) obejmuje także przedstawicielstwo dziecka. Co do zasady rodzice reprezentują dziecko wspólnie (§ 1629 ust. 1 zd. 2 k.c. niem.), przy czym wspólna reprezentacja nie oznacza, że rodzice muszą działać jednocześnie. Dopuszczalne jest składanie przez nich odrębnych oświadczeń lub działanie jednego rodzica za zgodą drugiego⁶. W doktrynie wskazuje się, że jeżeli rodzic dokonuje samodzielnie czynności prawnej mieszczącej się w granicach „czynności życia codziennego”, to przyjmuje się fikcję prawną działania przez niego w granicach udzielonego milcząco zezwolenia⁷. W sprawach nagłych każdy rodzic uprawniony jest do samodzielnej reprezentacji dziecka (§ 1629 ust. 1 zd. 4 k.c. niem.). W piśmiennictwie przez „nagłe sprawy” rozumie się takie, w których dziecku grożą poważne niedogodności, w szczególności dotyczące kwestii zdrowotnych lub ekonomicznych, których zapobieżenie wymaga natychmiastowej interwencji, a uprzednie uzyskanie zgody drugiego rodzica mogłoby zagrozić realizacji celu takiej czynności, jakim byłoby zapobieżenie tym niedogodnościom⁸. Czynność prawna dokonana przez jednego rodzica, bez zgody drugiego, jest bezskutecznie zawieszona (§ 177 i n. k.c. niem.).

Ciekawe uregulowanie zostało przewidziane w § 1629a k.c. niem. Zgodnie z tym przepisem za zobowiązania, które w drodze czynności prawnej lub w następstwie innych czynności⁹ ze skutkiem dla dziecka zaciągnęli w ramach przysługującego im przedstawicielstwa ustawowego rodzice (lub inne upoważnione do reprezentowania dziecka osoby) albo które powstały wskutek nabycia majątku przez

⁵ Zob. P. Salvage-Gerest: *Minorité...*, *op. cit.*, uw. 53.

⁶ Por. P. Huber (w:) *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 10, *Familienrecht II*, §§ 1589–1921. *SGB VIII*, Hrsg. D. Schwab, München 2020, § 1629, nb 12.

⁷ Por. P. Huber (w:) *Münchener...*, *op. cit.*, § 1629, nb 37.

⁸ *Ibidem*, § 1629, nb 28.

⁹ W doktrynie wskazuje się, że tym sformułowaniem ustawodawca niemiecki chciał w szczególności objąć wynikającą z § 278 k.c. niem. wtórną odpowiedzialność małoletniego za naruszenie obowiązków przez jego przedstawicieli ustawowych, przy czym nie ma znaczenia, czy ów obowiązek miał swoje źródło w czynności prawnej, czy np. w ustawie (por. P. Huber (w:) *Münchener...*, *op. cit.*, § 1629a, nb 10–11).

małoletniego w drodze dziedziczenia, **małoletni odpowiada w sposób ograniczony wysokością jego majątku istniejącego w chwili osiągnięcia pełnoletności**¹⁰.

W niemieckim kodeksie cywilnym, podobnie jak w prawie francuskim, przewidziany został **enumeratywny katalog czynności, które wymagają uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego**. Regulując tę kwestię, ustawodawca niemiecki odsyła do § 1821 i 1822 pkt 1, 3, 5, 8–11 k.c. niem., w których unormowana została kwestia konieczności uzyskania zezwolenia przez opiekuna (§ 1643 ust. 1 k.c. niem.). W piśmiennictwie zwrócono uwagę na to, że przyjęcie klauzuli generalnej, której znaczenie mogłoby być różnie rozumiane, nie byłoby praktyczne i stałoby w sprzeczności z wymaganiami bezpieczeństwa obrotu. Dlatego też lepszym rozwiązaniem było wymienienie katalogu czynności, dla dokonania których uzyskanie zezwolenia sądu jest niezbędne¹¹. Wśród czynności, które wymagają zezwolenia sądu opiekuńczego, wymienione zostały rozporządzenie nieruchomością lub prawem na nieruchomości, rozporządzenie wierzytelnością o przeniesienie własności nieruchomości, o ustanowienie lub przeniesienie prawa na nieruchomości lub o zwolnienie nieruchomości z takiego prawa, rozporządzenie zarejestrowanym statkiem albo wierzytelnością o przeniesienie własności statku, do zaciągnięcia zobowiązań do wymienionych rozporządzeń, jak i do zawarcia umowy, której przedmiotem jest odpłatne nabycie nieruchomości, zarejestrowanego statku albo prawo na nieruchomości (§ 1821 w zw. z § 1643 ust. 1 k.c. niem.). W literaturze podnosi się, że zezwolenia sądu *a contrario* nie wymaga nabycie nieruchomości pod tytułem darmym, w tym także w ramach czynności częściowo odpłatnej (*negotium mixtum cum donatione*)¹². Inne czynności, w odniesieniu do których konieczne jest uzyskanie zezwolenia sądu, to na przykład dokonanie czynności zobowiązującej do zbycia w całości majątku dziecka lub przypadającego mu spadku lub przypadającego mu w przyszłości udziału w spadku, jak również do zbycia przypadającego podopiecznemu udziału w spadku, czy do zawarcia umowy, której przedmiotem jest odpłatne nabycie lub zbycie przedsiębiorstwa lub umowy spółki zawartej w celu prowadzenia przedsiębiorstwa (§ 1822 w zw. z § 1643 ust. 1 k.c. niem.). Zezwolenie sądu opiekuńczego może być uprzednie lub następcze (przybierając tym samym postać potwierdzenia). W tym drugim przypadku czynność prawna jest bezskutecznie zawieszona do czasu potwierdzenia jej przez sąd (§ 1829 ust. 1 k.c. niem.). Przepis ten nie dotyczy jednak jednostronnych czynności prawnych, które wymagają uprzedniego zezwolenia sądu. Brak takiego zezwolenia powoduje w tym przypadku nieważność czynności prawnej¹³.

¹⁰ Omówienie tej (interesującej) regulacji przekracza ramy niniejszego artykułu i będzie przedmiotem odrębnego opracowania.

¹¹ Por. S. Heilmann (w:) *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB — Buch 4: Familienrecht: §§ 1638–1683 (Elterliche Sorge 2 — Vermögenssorge, Kinderschutz, Sorgerechtswechsel)*, Hrsg. M. Coester, Berlin 2016, § 1643, nb 5.

¹² Por. S. Heilmann (w:) *J. von Staudingers Kommentar...*, op. cit., § 1643, nb 17.

¹³ *Ibidem*, § 1643, nb 65.

C. AUSTRIA

W prawie austriackim, gdy władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom, są oni odpowiedzialni między innymi za zarządzanie majątkiem dziecka i reprezentowanie go (§ 157 ust. 1 k.c. austr.). Przy wykonywaniu zarządu konieczne jest dochowanie staranności rzetelnych rodziców (*die Sorgfalt ordentlicher Eltern*), a ich obowiązkiem jest — co do zasady — **zachowanie majątku dziecka, a jeżeli jest to możliwe, także powiększanie go** (§ 164 ust. 1 k.c. austr.). Każdemu z rodziców przysługuje prawo do samodzielnego reprezentowania dziecka, a czynności dokonane w imieniu dziecka są ważne, nawet jeżeli drugi rodzic nie wyraził na nie zgody (§ 167 ust. 1 k.c. austr.). W literaturze wskazuje się, że uprawnienie do samodzielnego reprezentowania nie wyłącza nakazu współdziałania w ramach stosunku między rodzicami. Jeżeli każde z rodziców złoży odmienne oświadczenia, to decydujące znaczenie ma pierwsze oświadczenie przy czynnościach nieodwołalnych albo ostatnie oświadczenie — przy odwołalnych¹⁴. Wyjątkiem od wspomnianej reguły są czynności wymienione w § 167 ust. 2 k.c. austr.¹⁵, które wymagają współdziałania obojga rodziców lub upoważnienia drugiego rodzica do samodzielnego działania¹⁶.

Jeżeli sprawa majątkowa nie należy do czynności zwykłego zarządu, to do ważności czynności prawnej konieczne jest **wyrażenie zgody na jej dokonanie przez drugiego z rodziców oraz zezwolenie sądu opiekuńczego** (§ 167 ust. 3 k.c. austr.). Podkreślenia wymaga, że zgoda drugiego rodzica jest niezbędna, to znaczy, że jej braku nie sanuje następcze uzyskanie zezwolenia sądu¹⁷. Brak zezwolenia sądu opiekuńczego powoduje, że czynność prawna jest — do czasu udzielenia zezwolenia przez sąd — **bezkutecznie zawieszona**¹⁸. Powołany przepis zawiera przykładowy katalog czynności, które przekraczają zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka, wymieniając wśród nich między innymi zbycie lub obciążenie nieruchomości; ustanowienie, nabycie (także wskutek dziedziczenia), przekształcenie,

¹⁴ Por. C. Fischer-Czermak (w:) *ABGB-ON. Kommentar*, Hrsg. A. Kletečka, M. Schauer, rdb.at 2018, § 167 uw. 3; zob. także pod rządami § 154a k.c. austr., który miał identyczne brzmienie, jak obecnie obowiązujący § 167 k.c. austr.: J. Stabentheiner (w:) *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*, Hrsg. P. Rummel, M. Lukas, § 154a ABGB (Stand 1.1.2003, rdb.at), nb 3. Jeżeli jednak rodzice składają wobec osoby trzeciej jednocześnie odmienne oświadczenia woli, czynność prawna nie może dojść do skutku (zob. R. Welsler, A. Kletečka: *Grundriss des bürgerlichen Recht*, Band I, *Allgemeiner Teil, Sachenrecht, Familienrecht*, Wien 2018, s. 607).

¹⁵ Przepis wymienia czynności dotyczące zmiany imienia lub nazwiska, przystąpienia do Kościoła lub wystąpienia z Kościoła lub wspólnoty wyznaniowej, przekazania pod opiekę innej osoby, nabycia lub zrzeczenia się obywatelstwa, przedwczesnego zakończenia nauki zawodu, szkolenia lub zawarcia umowy o pracę oraz uznania ojcostwa dziecka urodzonego poza małżeństwem. Wymaganie współdziałania obu rodziców przewidują także inne przepisy austriackiego kodeksu cywilnego (np. § 171 k.c. austr.).

¹⁶ Zob. C. Fischer-Czermak (w:) *ABGB-ON...*, Hrsg. A. Kletečka, M. Schauer, *op. cit.*, § 167, uw. 6. Uzyskanie zgody drugiego rodzica nie jest wymagane, gdy władza rodzicielska przysługuje jednemu z rodziców albo dokonanie czynności prawnej pozostaje w kolizji z interesem drugiego rodzica (zob. C. Fischer-Czermak (w:) *ABGB-ON*, Hrsg. A. Kletečka, M. Schauer, *op. cit.*, § 167, uw. 7).

¹⁷ Por. C. Fischer-Czermak (w:) *ABGB-ON...*, Hrsg. A. Kletečka, M. Schauer, *op. cit.*, § 167, uw. 15.

¹⁸ Zob. R. Welsler, A. Kletečka: *Grundriss...*, *op. cit.*, s. 608.

sprzedaż lub rozwiązanie, jak również zmiana przedmiotu przedsiębiorstwa; przystąpienie (także wskutek dziedziczenia) do spółki lub spółdzielni albo ich przekształcenie; zrzeczenie się dziedziczenia; przyjęcie spadku wprost lub odrzucenie spadku; przyjęcie darowizny połączonej z obciążeniem lub odrzucenie oferty darowizny. W doktrynie przyjmuje się, że czynnościami zwykłego zarządu są takie, które mieszczą się — ze względu na swój rodzaj i zakres — w ramach bieżącego i zwykłego zarządzania majątkiem, jak i te, które ze względu na ryzyko, trwanie i zakres wynikającego z nich zobowiązania są odpowiednie do przychodów i sytuacji finansowej osoby małoletniej¹⁹. Wskazuje się także, że nawet czynność wymieniona *explicite* w § 167 ust. 3 k.c. austr. może nie wymagać zezwolenia sądu, jeżeli mieści się w granicach zwykłego zarządu majątkiem dziecka, zgodnie z przedstawioną wcześniej definicją. Jako przykład podaje się przyjęcie darowizny przedmiotu obciążonego prawem innej osoby, gdy wartość przedmiotu darowizny wyraźnie przekracza wartość obciążającego go prawa²⁰.

D. SZWAJCARIA

W prawie szwajcarskim opieka rodzicielska (*die elterliche Sorge*) przysługuje — co do zasady — obojgu rodzicom (art. 297 ust. 1 k.c. szwajc.)²¹, z czego wynika ich przedstawicielstwo ustawowe dziecka wobec osób trzecich (art. 304 ust. 1 k.c. szwajc.). Rodzice powinni współdziałać w zarządzie majątkiem dziecka. Ustawodawca szwajcarski przewiduje jednak ochronę dla działających w dobrej wierze osób trzecich, które dokonują czynności prawnej z dzieckiem reprezentowanym przez samodzielnie działającego rodzica. W takiej sytuacji przyjmuje się, że reprezentujący samodzielnie dziecko rodzic działa w porozumieniu z drugim rodzicem, nawet jeżeli faktycznie brak było takiego porozumienia (art. 304 ust. 2 k.c. szwajc.)²².

Rodzice mają prawo i obowiązek zarządzać majątkiem dziecka (art. 318 ust. 1 k.c. szwajc.). Zasadniczą kompetencją rodziców w odniesieniu do majątku dziecka jest jego **niesamodzielne posiadanie** (*der unselbstständige Besitz*) na mocy ustawy, z czego z kolei wynika uprawnienie do podejmowania wszelkich środków prawnych, które mają na celu ochronę tego majątku²³. Prócz czynności ochronnych rodzice

¹⁹ Zob. C. Fischer-Czermak (w:) *ABGB-ON...*, Hrsg. A. Kletečka, M. Schauer, *op. cit.*, § 167, uw. 19; J. Stambentheiner (w:) *Kommentar...*, Hrsg. P. Rummel, M. Lukas, *op. cit.*, § 154a ABGB, uw. 13.

²⁰ Por. C. Fischer-Czermak (w:) *ABGB-ON...*, Hrsg. A. Kletečka, M. Schauer, § 167, uw. 25.

²¹ Zob. P. Tuor, B. Schnyder, J. Schmid, A. Rumo-Jungo: *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch begründet von Peter Tuor*, Zürich 2009, s. 488. W przypadku rodziców niebędących małżonkami, do przysługiwania im wspólnej władzy rodzicielskiej konieczne jest przyznanie jej przez organ opiekuńczy na podstawie wspólnego oświadczenia złożonego przez rodziców (art. 298a ust. 1).

²² Zob. P. Tuor, B. Schnyder, J. Schmid, A. Rumo-Jungo: *Das Schweizerische...*, *op. cit.*, s. 500.

²³ Zob. K. Affolter-Fringeli, U. Vogel (w:) *Berner Kommentar. Die elterliche Sorge/der Kinderschutz, Art. 296–317 ZGB — Das Kindesvermögen, Art. 318–327 ZGB — Minderjährige unter Vormundschaft, Art. 327a–327c ZGB, Schweizerisches Zivilgesetzbuch*, Hrsg. H. Hausheer, H.P. Walter, Bern 2016, art. 318, nb 25.

w ramach zarządu mogą dokonywać **wszelkich czynności prawnych, które mają na celu zachowanie majątku dziecka lub jego odpowiednie zwiększenie**. Wśród tych czynności wymienia się między innymi: nabycie, sprzedaż czy obciążenie nieruchomości; wynajem nieruchomości należącej do dziecka; przyjęcie lub odrzucenie spadku w imieniu dziecka; zarządzanie przedsiębiorstwem w imieniu dziecka; zaciągnięcie pożyczki w imieniu dziecka i ustanowienie prawa zastawniczego w celu jej zabezpieczenia²⁴.

Rodzice są — co do zasady — **niezależni i swobodni w zakresie wykonywania opieki rodzicielskiej, w tym zarządu majątkiem dziecka**²⁵. Te szerokie uprawnienia doznają jednak pewnych ograniczeń. Zasadniczo wykonywanie opieki rodzicielskiej jest ograniczone przez jej cel, jakim jest poszanowanie obiektywnie najlepszego interesu dziecka (art. 301 k.c. szwajc.)²⁶. Osoba trzecia, dokonująca czynności prawnej z rodzicem działającym w imieniu dziecka, musi sama ocenić, czy dane zachowanie mieści się w granicach dopuszczalnej reprezentacji dziecka, czy też nie. Nie podlega ona ochronie w przypadku nadużycia opieki rodzicielskiej w zakresie zarządu majątkiem dziecka, jeżeli owo nadużycie powinna była rozpoznać²⁷. Ponadto w przypadku kolizji interesów rodzica z interesami dziecka²⁸ urząd ochrony dziecka (KEBS — die Kindes- und Erwachsenenschutzbehörde) wyznacza dla dziecka kuratora (*der Beistand*) lub samodzielnie rozstrzyga tę sprawę (art. 306 ust. 2 k.c. szwajc.). Ustawodawca szwajcarski przewidział także katalog czynności bezwzględnie zakazanych, do których należą udzielenie poręczenia, założenie fundacji²⁹ czy dokonanie darowizny, z wyjątkiem zwyczajowych prezentów okolicznościowych (art. 304 ust. 3 k.c. szwajc.). Czynność prawna dokonana z naruszeniem wspomnianego zakazu jest nieważna³⁰.

Dochody z majątku dziecka rodzice mogą przeznaczyć na utrzymanie, wychowanie oraz edukację dziecka. Wyjątkowo — gdy przemawiają za tym względy słuszności — wpływy z majątku dziecka mogą być przeznaczone na potrzeby gospodarstwa domowego (art. 319 ust. 1 k.c. szwajc.). W przypadku chęci wykorzystania przez rodziców majątku dziecka w pozostałym zakresie na utrzymanie dziecka, jego wykształcenie i wychowanie, rodzice muszą uzyskać zezwolenie KEBS

²⁴ Por. K. Affolter-Fringeli, U. Vogel (w:) *Berner Kommentar...*, *op. cit.*, art. 318, nb 28.

²⁵ *Ibidem*, art. 304, nb 13.

²⁶ *Ibidem*, art. 318, nb 48.

²⁷ *Ibidem*, art. 304, nb 64.

²⁸ Jak się przyjmuje — w praktyce będzie dotyczyło to najczęściej kolizji interesów dziecka z interesami jednego z rodziców. Jednak ze względu na osobistą bliskość rodziców i wynikający z niej brak obiektywizmu, drugi z rodziców powinien odmawiać reprezentowania dziecka w dokonaniu czynności prawnej z rodzicem, którego interesy są sprzeczne z interesami dziecka (zob. K. Affolter-Fringeli, U. Vogel (w:) *Berner Kommentar...*, *op. cit.*, art. 306, nb 32).

²⁹ Zakazem tym nie są jednak objęte sytuacje, gdy małoletni otrzymuje majątek wskutek dziedziczenia lub darowizny z zastrzeżeniem, że część tego majątku ma być przekazana na stworzenie fundacji, natomiast pozostała część stanowi nieodpłatne przysporzenie na rzecz dziecka (zob. K. Affolter-Fringeli, U. Vogel (w:) *Berner Kommentar...*, *op. cit.*, art. 304, uw. 59).

³⁰ Por. K. Affolter-Fringeli, U. Vogel (w:) *Berner Kommentar...*, *op. cit.*, art. 304, nb 61.

(art. 320 ust. 2 k.c. szwajc.). Koszty te zasadniczo obciążają rodziców, jednak jeżeli jest to konieczne, to — w świetle art. 320 ust. 2 k.c. szwajc. — mogą być w tym celu wykorzystane również składniki majątku dziecka³¹.

Jak w przypadku każdego zarządcy obcego majątku, na rodzicach spoczywają dwa rodzaje obowiązków: obowiązek starannego zarządzania i obowiązek zwrotu majątku. Naruszenie należytej staranności przy wykonywaniu zarządu majątkiem dziecka rodzi odpowiedzialność odszkodowawczą względem dziecka³². Odpowiedzialność odszkodowawcza ograniczona jest jednak w dwóch przypadkach: w przypadku sprzedaży składnika majątkowego dziecka w dobrej wierze, uzyskany dochód powinien zostać dziecku zwrócony (art. 327 ust. 2 k.c. szwajc.); rodzice nie ponoszą odpowiedzialności także w sytuacji, gdy wykorzystali majątek dziecka na to dziecko lub na potrzeby gospodarstwa domowego zgodnie z uzyskanym zezwoleniem (art. 327 ust. 3 w zw. z art. 319 i 320 k.c. szwajc.). Z chwilą wygaśnięcia opieki rodzicielskiej lub zarządu majątkiem dziecka rodzice obowiązani są przekazać dziecku jego majątek (art. 326 k.c. szwajc.).

Ustawodawca przewidział środki ochrony dziecka na wypadek niestaranego zarządzania jego majątkiem. Wśród nich wymienić można nałożenie na rodziców obowiązku przedkładania okresowych rachunków i sprawozdań (art. 318 ust. 3 k.c. szwajc.). Ponadto sąd opiekuńczy może zarządzić bliżej nieokreślone środki zaradcze w celu ochrony majątku dziecka (art. 324 k.c. szwajc.). Organ opiekuńczy może także przekazać zarządzanie majątkiem dziecka kuratorowi, bez odbierania opieki rodzicielskiej rodzicom (art. 325 k.c. szwajc.). Najdalej idącym środkiem ochrony dziecka jest odebranie opieki rodzicielskiej (art. 311–312 k.c. szwajc.).

II. OGÓLNE ZAŁOŻENIA ZARZĄDU MAJĄTKIEM DZIECKA NA GRUNCIE PRAWA POLSKIEGO

A. UWAGI OGÓLNE

Zgodnie z przepisami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom (art. 93 § 1 k.r.o.). Elementami władzy rodzicielskiej, które wymienia się w doktrynie, są: piecza nad osobą dziecka, zarząd majątkiem dziecka oraz reprezentacja dziecka³³. W ramach wykonywania władzy rodzicielskiej

³¹ Zob. P. Tuor, B. Schnyder, J. Schmid, A. Rumo-Jungo: *Das Schweizerische...*, *op. cit.*, s. 502.

³² *Ibidem*, s. 503.

³³ Por. H. Ciepła (w:) *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Piaseckiego, Warszawa 2011, art. 95, uw. 4; J. Gajda (w:) *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2020, art. 95, nb 1; K. Gromek: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2020, art. 95, nb 1; J. Ignaczewski: *Władza rodzicielska i kontakty z dzieckiem*, Warszawa 2019, komentarz do art. 95, uw. 3; J. Słyk (w:) *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Osajdy, Legalis 2020, art. 95, uw. 2; T. Sokołowski (w:) *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. H. Doleckiego, LEX 2013, art. 95, uw. 11. W tym kierunku

rodzice mają **obowiązek** pieczy nad majątkiem dziecka (art. 95 § 1 k.r.o.), jak i zarządu tym majątkiem (art. 101 § 1 k.r.o.), przy czym każde z nich ma prawo do indywidualnego działania w imieniu dziecka (art. 98 § 1 zd. 2 k.r.o.).

Jako zasadę uznać można **samodzielność działania rodziców** w zakresie zarządu majątkiem dziecka. Jedynie czynności, które przekraczają zakres zwykłego zarządu, wymagają uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego (art. 101 § 3 k.r.o.). Również wyrażenie zgody przez rodziców na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego. W piśmiennictwie wskazuje się, że celem art. 101 § 3 k.r.o. jest ochrona dziecka przed szkodliwą działalnością rodziców³⁴. Podkreślenia wymaga, że zezwolenie to musi poprzedzać dokonanie czynności przez rodziców (ewentualnie wyrażenie zgody przez rodziców na dokonanie czynności przez dziecko) i nie może przybrać formy potwierdzenia uprzednio dokonanej czynności prawnej. Zezwolenie sądu opiekuńczego nie stanowi bowiem zgody osoby trzeciej, co wyklucza możliwość stosowania art. 63 k.c.³⁵ Brak zezwolenia sądu opiekuńczego powoduje nieważność czynności prawnej dokonanej przez rodziców lub nieważność wyrażonej przez nich zgody na dokonanie czynności prawnej przez dziecko³⁶.

B. GENEZA REGULACJI ZARZĄDU MAJĄTKIEM DZIECKA

W dwudziestoleciu międzywojennym na obszarze II Rzeczypospolitej w zakresie prawa rodzinnego obowiązywały regulacje państw zaborczych. Analiza unormowań dotyczących zarządu majątkiem dziecka w tych ustawodawstwach zostanie pominięta. Dalsze rozważania będą dotyczyły rodzimych prób regulacji omawianej problematyki, począwszy od projektu działu kodeksu cywilnego o sto-

ku, jak się wydaje, również J. Strzebinczyk (w:) *System prawa prywatnego*, t. 12, *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, pod red. T. Smoczyńskiego, Warszawa 2011, s. 265. Zob. także uchwała SN z dnia 9 września 1976 r., III CZP 46/75, OSNCP 1976, nr 9, poz. 184.

³⁴ Por. G. Jędrejek: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2017, art. 101, uw. 6.

³⁵ Zob. zapadłą pod rządami kodeksu rodzinnego z 1950 r. uchwałę SN z dnia 24 czerwca 1961 r., I CO 16/61, OSNC 1963, nr 9, poz. 187 i potwierdzające jej aktualność późniejsze orzecznictwo (m.in. postanowienie SN z dnia 19 września 1967 r., III CR 177/67, OSNC 1968, nr 6, poz. 104; postanowienie SN z dnia 15 lipca 2005 r., IV CK 20/05, OSNC 2006, nr 6, poz. 106; wyrok SN z dnia 3 kwietnia 2007 r., II UK 178/06, OSNP 2008, nr 9–10, poz. 141; postanowienie SN z dnia 28 maja 2015 r., III CSK 352/14, OSNC 2016, nr 5, poz. 63). Zob. także w doktrynie: H. Ciepla: *Zarząd majątkiem dziecka*, Rodzina i Prawo 2012, nr 20–21, s. 45; G. Jędrejek: *Kodeks..., op. cit.*, art. 101, uw. 7; B. Swaczyna: *Odrzucenie spadku nabytego przez dziecko* (w:) *Rozprawy cywilistyczne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Edwardowi Drozdowi*, pod red. M. Pecyny, J. Pisulińskiego, M. Podreckiej, Warszawa 2013, s. 574; E. Trybulska-Skoczelas (w:) *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. J. Wiercińskiego, Warszawa 2014, art. 101, uw. 9; J. Gajda (w:) *Kodeks..., op. cit.*, pod red. K. Pietrzykowskiego, *op. cit.*, art. 101, nb 11.

³⁶ Zob. H. Ciepla: *Zarząd..., op. cit.*, s. 43; G. Jędrejek: *Kodeks..., op. cit.*, art. 101, uw. 7; E. Trybulska-Skoczelas (w:) *Kodeks..., op. cit.*, pod red. J. Wiercińskiego, *op. cit.*, art. 101, uw. 3. Zob. także nietrafne rozstrzygnięcie SN w wyroku z dnia 3 kwietnia 2007 r. (II UK 178/06, OSNP 2008, nr 9–10, poz. 141), z którego wynika, że brak zezwolenia sądu opiekuńczego wpływa bezpośrednio na ważność czynności prawnej dokonanej przez dziecko.

sunkach prawnych rodziców i dzieci z 1934 r., a na kodeksie rodzinnym i opiekuńczym z 1964 r. skończywszy.

W opublikowanym w 1934 r. projekcie działu polskiego kodeksu cywilnego o stosunkach prawnych rodziców i dzieci³⁷ przewidziano w art. 66 § 1 prawo rodziców do wykonywania zarządu majątkiem dziecka. Rodzicom przysługiwało **użytkowanie na majątku dziecka** przez czas wykonywania władzy rodzicielskiej³⁸, przy czym dochód z tego majątku miał być w pierwszym rzędzie przeznaczany na wychowanie i utrzymanie dziecka (art. 68 projektu). Zarząd majątkiem dziecka doznawał dość istotnych ograniczeń. Zgodnie bowiem z art. 51 § 1 projektu dokonanie przez rodziców w imieniu dziecka **czynności prawnych zobowiązujących lub rozporządzających** wymagało zatwierdzenia przez Państwową Władzę Opiekuńczą. Zezwolenie władzy opiekuńczej było również konieczne, gdy dziecko miałoby dokonać czynności prawnej zobowiązującej lub rozporządzającej z ojcem, matką albo z osobą trzecią, lecz w interesie ojca lub matki (art. 51 § 2 projektu). Już wówczas w piśmiennictwie wskazywano, że zakres ingerencji władzy opiekuńczej jest zbyt szeroki i postulowano — odwołując się do szybkości obrotu — by wymaganie uzyskania zezwolenia było ograniczone tylko do ważniejszych czynności prawnych³⁹. Jeśli rodzice nadużywali swoich praw majątkowych względem dziecka, to Państwowa Władza Opiekuńcza mogła przedsięwziąć kroki zmierzające do ochrony dziecka (art. 72 § 1 projektu), a w razie niebezpieczeństwa dla tego majątku — ustanowić nadzór nad rodzicami i mianować asystenta w celu zabezpieczenia interesów dziecka (art. 72 § 2 projektu). Prace nad projektem zostały przerwane z powodu śmierci referenta — prof. S. Gołęba, a następnie przez wybuch II wojny światowej.

W dniu 1 lipca 1946 r. wszedł w życie dekret — Prawo rodzinne⁴⁰, który w rozdziale II, oddziale 4 regulował, zgodnie z tytułem tego oddziału, władzę rodzicielską w stosunku do majątku dziecka. W tym zakresie rozróżniano zarząd majątkiem dziecka przez rodziców oraz prawo rodziców do pobierania pożytków z tego majątku⁴¹. W tym drugim aspekcie dochody z majątku dziecka, które nie zostały przeznaczone na utrzymanie i wychowanie dziecka (na co w pierwszym rzędzie dochód z majątku dziecka miał być przeznaczony — art. 31 § 2 dekretu), przypadają rodzicom w zakresie, w jakim każde z nich ponosiło ciężary utrzymania rodziny (art. 31 § 3 dekretu). Zgodnie z art. 27 § 1 dekretu oboje rodzice, którym

³⁷ Zob. Komisja Kodyfikacyjna. Podkomisja prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki. Rodzina. Projekt działu polskiego kodeksu cywilnego o stosunkach prawnych rodziców i dzieci, oprac. przez prof. Stanisława Gołęba, referenta podkomisji, Warszawa 1934. O pracach nad projektem zob. szerzej: L. Górnicki: *Prawo cywilne w pracach Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1919–1939*, Wrocław 2000, s. 250–268.

³⁸ Rozwiązanie to zostało zaczerpnięte z prawa francuskiego (zob. przyp. 4).

³⁹ Zob. I. Rosenblüth: *Uwagi o projekcie działu polskiego kodeksu cywilnego o stosunkach prawnych rodziców i dzieci*, Gazeta Sądowa Warszawska 1935, nr 29–30, s. 406.

⁴⁰ Dekret z dnia 22 stycznia 1946 r. — Prawo rodzinne (Dz. U. Nr 6, poz. 52).

⁴¹ Por. F. Zoll: *Prawo cywilne w zarysie. Prawo rodzinne: prawa małżeńskie osobowe i majątkowe, prawo rodzinne, prawo opiekuńcze*, Kraków 1946, s. 50–53.

przysługiwała władza rodzicielska, zarządzali majątkiem dziecka, a zarząd ten powinien być wykonywany z zachowaniem zasad prawidłowej gospodarki (§ 3). W przeciwieństwie do projektu z 1934 r., w dekrete pozostawiono rodzicom swobodę w wykonywaniu czynności zarządu, ograniczoną enumeratywnym katalogiem czynności, których ważność zależała od uzyskania zezwolenia władzy opiekuńczej. W katalogu tym, zawartym w art. 29 § 1 dekretu, wymieniono: zbywanie i obciążanie nieruchomości; nabywanie, zakładanie, wydzierżawianie i zbywanie przedsiębiorstwa zarobkowego oraz przystępowanie do spółki handlowej w charakterze osobiście odpowiedzialnego wspólnika; udzielenie prokury; zaciąganie pożyczek i zobowiązań wekslowych; udzielanie poręczeń i przejmowanie cudzych długów; zawieranie umów najmu i dzierżawy, jeżeli stosunek prawny ma trwać po uzyskaniu przez dziecko pełnoletności; dokonywanie darowizn, chyba że odpowiadają one obowiązkowi moralnemu, względem przyzwoitości lub zwyczajowi; zrzekanie się lub odrzucenie spadku; zawieranie ugód lub zapisów na sąd polubowny, jeżeli ich przedmiotem jest jedna z czynności wymienionych powyżej. Każdorazowo do dokonania czynności wskazanej w przedstawionym katalogu konieczne było uzyskanie zezwolenia władzy opiekuńczej. Wyjątkiem były: zaciąganie pożyczek i zobowiązań wekslowych oraz udzielanie poręczeń i przejmowanie cudzych długów, o ile było to konieczne do prawidłowego zarządu majątkiem, a zwłaszcza do prowadzenia przedsiębiorstwa zarobkowego. W takim przypadku władza opiekuńcza mogła udzielić rodzicom ogólnego upoważnienia do dokonywania tych czynności prawnych (art. 29 § 2 dekretu).

Kodeks rodzinny z 1950 r.⁴² — w porównaniu z dekretem oraz projektem z 1934 r. — wprowadził zasadnicze zmiany w odniesieniu do zarządu majątkiem dziecka przez rodziców. Władza rodzicielska, której elementem było między innymi zarządzanie majątkiem dziecka, przysługiwała obojgu rodzicom (art. 54 i 56 § 1 k.r.). W przeciwieństwie jednak do restrykcyjnego ujęcia projektu z 1934 r. oraz przewidzianego w dekrete z 1946 r. enumeratywnego katalogu czynności wymagających zezwolenia, w kodeksie rodzinnym przyjęto model klauzuli generalnej. Zgodnie z art. 58 § 1 zd. 2 k.r. dokonanie przez rodziców czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu lub wyrażenie zgody na dokonanie takiej czynności wymagało zezwolenia władzy opiekuńczej. To rozwiązanie zostało następnie przyjęte przez kodeks rodzinny i opiekuńczy z 1964 r., który w art. 101 § 3 stanowi, że: „Rodzice nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu ani wyrażać zgody na dokonywanie takich czynności przez dziecko”. Zarząd majątkiem dziecka miał być sprawowany przez rodziców z zachowaniem należytej staranności (art. 58 § 1 zd. 1 k.r.; zob. również art. 101 § 1 k.r.o.).

⁴² Ustawa z dnia 27 czerwca 1950 r. — Kodeks rodzinny (Dz. U. Nr 34, poz. 308 ze zm.).

III. UJĘCIE PROBLEMATYKI ZARZĄDU MAJĄTKIEM DZIECKA W DOKTRYNIE I ORZECZNICTWIE

W piśmiennictwie majątek dziecka ujmuje się jako zbiór praw i obowiązków majątkowych dziecka (a więc zarówno aktywa, jak i pasywa)⁴³. Różnie w literaturze rozumie się natomiast sformułowanie zarządu majątkiem dziecka. Wyraźnie odróżnia się definicję zarządu majątkiem dziecka od zarządu majątkiem wspólnym małżonków (art. 36 § 2 k.r.o.), ze względu na to, że znaczenie tego drugiego sformułowania nie pasuje do zarządzania majątkiem pozostającego pod władzą rodzicielską dziecka. Spowodowane jest to — w świetle tego stanowiska — brakiem elementu wspólności majątkowej w przypadku zarządu majątkiem dziecka⁴⁴. Przeważa pogląd, że zarząd majątkiem dziecka to dokonywanie wszelkich czynności faktycznych, prawnych i procesowych, które dotyczą majątku dziecka i zmierzają do zachowania tego majątku, jego zmniejszenia lub zwiększenia⁴⁵. W piśmiennictwie wyrażane jest także nieco odmienne zapatrywanie, definiujące zarząd majątkiem dziecka jako dokonywanie czynności nie tylko dotyczących przedmiotów wchodzących w skład majątku dziecka, lecz także takich, które zmierzają do jego obciążenia (w tym również czynności zobowiązujących)⁴⁶. W świetle innego stanowiska sformułowanie to należy rozumieć jako wszelkie zachowania oraz czynności prawne i faktyczne, które wpływają na szeroko rozumianą sytuację majątkową dziecka⁴⁷. Ocena powyższych poglądów zostanie dokonana w dalszej części niniejszego opracowania.

Na uwagę zasługuje pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy, w świetle którego cofnięcie pozwu o ustalenie praw stanu zostało zakwalifikowane jako czynność przekraczająca zakres zwykłego zarządu, wymagająca zezwolenia sądu opie-

⁴³ Por. H. Ciepla (w:) *Kodeks...*, pod red. K. Piaseckiego, *op. cit.*, art. 101, uw. 1; J. Gajda (w:) *Kodeks...*, pod red. K. Pietrzykowskiego, *op. cit.*, art. 101, nb 2; S. Grzybowski (w:) *System prawa cywilnego*, t. 1, *Prawo cywilne. Część ogólna*, pod red. S. Grzybowskiego, Ossolineum 1985, s. 464; H. Haak (w:) H. Haak, A. Haak-Trzuskawska: *Pokrewieństwo i powinowactwo (pochodzenie dziecka, stosunki między rodzicami a dziećmi, przysposobienie). Komentarz do art. 61⁷–127 KRO oraz związanych z nimi regulacji KPC (art. 453–458, 579–589)*, Warszawa 2019, komentarz do art. 101, uw. 1; J. Ignatowicz (w:) *System prawa rodzinnego i opiekuńczego*, cz. 1, pod red. J.S. Piątowskiego, Ossolineum 1985, s. 821; G. Jędrejek: *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 101, uw. 1; J. Marciniak: *Treść i sprawowanie opieki nad małoletnim*, Warszawa 1975, s. 72; J. Słyk (w:) *Kodeks...*, pod red. K. Osajdy, *op. cit.*, art. 101, uw. 2; J. Strzebinczyk (w:) *System prawa prywatnego*, t. 12, pod red. T. Smyczyńskiego, *op. cit.*, s. 284.

⁴⁴ Por. G. Jędrejek: *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 101, uw. 9; J. Słyk (w:) *Kodeks...*, pod red. K. Osajdy, *op. cit.*, art. 101, uw. 2.

⁴⁵ Zob. J. Ignatowicz (w:) *System prawa rodzinnego...*, pod red. J.S. Piątowskiego, *op. cit.*, s. 822; G. Jędrejek: *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 101, uw. 2; E. Trybulska-Skoczelas (w:) *Kodeks...*, pod red. J. Wiercińskiego, *op. cit.*, art. 101, uw. 2; J. Gajda (w:) *Kodeks...*, pod red. K. Pietrzykowskiego, *op. cit.*, art. 101, nb 5; K. Gromek (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 101, nb 2; J. Marciniak: *Treść...*, *op. cit.*, s. 69 i 71; J. Słyk (w:) *Kodeks...*, pod red. K. Osajdy, *op. cit.*, art. 101, uw. 4. Por. jednak zapadłe pod rządami kodeksu rodzinnego z 1950 r. orzeczenie SN z dnia 2 listopada 1957 r., I CR 1177/57, OSNCK 1958, nr 2, poz. 60, w którym Sąd Najwyższy ograniczył zakres zastosowania art. 58 § 1 zd. 2 k.r. do czynności o charakterze majątkowym. W świetle powołanego orzeczenia czynności dotyczące praw niemajątkowych czy czynności procesowe nie były objęte wymaganiami uzyskania zezwolenia władzy opiekuńczej.

⁴⁶ Por. J. Słyk (w:) *Kodeks...*, pod red. K. Osajdy, *op. cit.*, art. 101, uw. 3.

⁴⁷ Por. T. Sokołowski (w:) *Kodeks...*, pod red. H. Doleckiego, *op. cit.*, art. 101, uw. 3.

kuńczego⁴⁸. Zapatrywanie to może budzić wątpliwości, ponieważ problematyka ustalenia praw stanu (przedmiotem sprawy było zaprzeczenie ojcostwa) nie mieści się w przedstawionym wyżej rozumieniu zarządu majątkiem dziecka jako czynności odnoszących się do praw i obowiązków majątkowych dziecka. Rozstrzygnięcie sądu w postępowaniu w tym przedmiocie może jedynie pośrednio wpływać na sytuację majątkową dziecka w ten sposób, że może decydować o istnieniu (lub nie) osoby obciążonej obowiązkiem alimentacyjnym względem dziecka (choć w stanie faktycznym, będącym przedmiotem powołanego wyżej rozstrzygnięcia, chodziło o zaprzeczenie ojcostwa, a więc sytuację, której konsekwencją byłoby wyeliminowanie pozwanego z kręgu podmiotów obciążonych obowiązkiem alimentacyjnym). Można ponadto podnieść, że cofnięcie pozwu podlega kontroli sądu rozpoznającego sprawę (art. 203 § 4 k.p.c.), wobec czego dodatkowa weryfikacja tej czynności przez sąd opiekuńczy nie jest konieczna. Należałoby zatem uznać, że cofnięcie pozwu w tym postępowaniu nie stanowiłoby w ogóle czynności zarządu majątkiem dziecka w przedstawionym wyżej rozumieniu.

Konieczne staje się rozróżnienie czynności zwykłego zarządu od czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu. Tych pierwszych rodzice, jako przedstawiciele ustawowi dziecka, mogą dokonywać samodzielnie. W odniesieniu do drugiej kategorii niezbędne jest uzyskanie uprzedniego zezwolenia sądu opiekuńczego (art. 101 § 3 k.r.o.).

W literaturze można wyróżnić dwie metody rozróżnienia czynności zwykłego zarządu od czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu. Zgodnie z pierwszą podejmuje się próbę zdefiniowania czynności mieszczących się w granicach zwykłego zarządu. Pozostałe czynności, których owa definicja nie obejmuje, kwalifikuje się jako czynności przekraczające granice zwykłego zarządu. Przedstawiciele tego ujęcia uważają, że czynności zwykłego zarządu polegają na zwykłym korzystaniu z tego majątku, którego celem jest utrzymanie majątku w stanie nie pogorszonym tudzież bieżące zarządzanie z zachowaniem substancji tego majątku⁴⁹. Drugi sposób zakłada wyjaśnienie, jakie czynności mają charakter przekraczających zakres zwykłego zarządu, a te, które nie spełniają tego kryterium definicyjnego, należy zakwalifikować do czynności zwykłego zarządu. Wśród przedstawicieli doktryny stosujących tę metodę można wyróżnić kilka propozycji zdefiniowania czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu. Zgodnie z pierwszą propozycją do tej grupy czynności należy zakwalifikować takie, które potencjalnie mogą zagrozić interesom dziecka⁵⁰. W świetle drugiego stanowiska czynnościami przekraczającymi zakres zwykłego zarządu są takie, które w istotny sposób zmieniają

⁴⁸ Zob. wyrok SN z dnia 1 sierpnia 1966 r., II CR 279/66, OSNPG 1966, nr 11–12, poz. 58.

⁴⁹ Por. H. Ciepla: *Zarząd...*, *op. cit.*, s. 38; J. Gajda (w:) *Kodeks...*, pod red. K. Pietrzykowskiego, *op. cit.*, art. 101, nb 8; K. Gromek: *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 95, nb 1; J. Ignatowicz (w:) *System prawa rodzinnego...*, pod red. J.S. Piątkowskiego, *op. cit.*, s. 826; E. Trybulska-Skoczelas (w:) *Kodeks...*, pod red. J. Wiercińskiego, *op. cit.*, art. 101, uw. 8.

⁵⁰ Zob. J. Strzebinczyk (w:) *System prawa rodzinnego*, t. 12, pod red. T. Smyczyńskiego, *op. cit.*, s. 296.

wartość majątku dziecka lub jego zakres przedmiotowy⁵¹. Na gruncie innego poglądu postuluje się, aby do tego typu czynności zakwalifikować takie, które wykraczają poza załatwianie bieżących spraw związanych ze zwykłym korzystaniem z przedmiotów wchodzących w skład majątku dziecka i utrzymaniem tych przedmiotów w stanie nie pogorszonym⁵². Można spotkać się także z propozycją, że czynnościami przekraczającymi zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka są takie, których potrzeba (lub brak potrzeby) dokonania powinna być oceniona przez sąd opiekuńczy⁵³.

Wątpliwości w piśmiennictwie budzi również kwestia, według jakich kryteriów należy dokonać oceny, czy dana czynność mieści się w granicach zwykłego zarządu, czy też te granice przekracza. Zgodnie z jednym poglądem ocena ta winna następować według kryteriów obiektywnych, a więc z uwzględnieniem ciężaru gatunkowego i wartości przedmiotu dokonanej czynności, jej skutków w sferze majątku małoletniego, a także szeroko pojętego dobra dziecka i ochrony jego interesów życiowych⁵⁴. Na gruncie drugiego stanowiska twierdzi się, że prócz perspektywy obiektywnej, należy także uwzględnić wartość majątku dziecka i dokonywanej czynności oraz rodzaj czynności (a więc kryteria relatywne)⁵⁵. W literaturze postuluje się, aby w razie wątpliwości uznać daną czynność za przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka⁵⁶. Czasem można spotkać także odwoływanie się do nieobowiązującego art. 29 dekretu — Prawo rodzinne, który ma być pomocny przy kwalifikowaniu poszczególnych czynności jako przekraczających zakres zwykłego zarządu⁵⁷. W świetle innego poglądu postuluje się sięgnięcie pomocniczo do art. 37 § 1 k.r.o., który zawiera katalog czynności wymagających zgody współmałżonka⁵⁸.

Wśród czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu w doktrynie i orzecznictwie wskazuje się — co do zasady — wszystkie czynności dotyczące

⁵¹ Por. K. Gromek: *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 101, nb 7.

⁵² Por. J. Ignatowicz (w.): *System prawa rodzinnego...*, pod red. J.S. Piątowskiego, *op. cit.*, s. 826.

⁵³ K. Gołębiowski: *Uwagi dotyczące zarządu majątkiem dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską* (w:) *Wybrane zagadnienia polskiego prawa prywatnego: księga pamiątkowa ku czci doktora Józefa Kremisa i doktora Jerzego Strzebinczyka*, pod red. J. Jeziory, K. Zagrobelnego, Wrocław 2019, s. 56.

⁵⁴ Zob. J. Strzebinczyk (w.): *System prawa rodzinnego*, t. 12, pod red. T. Smoczyńskiego, *op. cit.*, s. 296. Por. także wyrok SN z dnia 16 listopada 1982 r., I CR 234/82, LEX nr 8486; postanowienie SN z dnia 17 października 2000 r., I CKN 319/00, LEX nr 536776.

⁵⁵ Zob. J. Ignatowicz (w.): *System prawa rodzinnego...*, pod red. J.S. Piątowskiego, *op. cit.*, s. 826–827; T. Sokołowski (w.): *Kodeks...*, pod red. H. Doleckiego, *op. cit.*, art. 101, uw. 14. W tym kierunku także H. Ciepła: *Zarząd...*, *op. cit.*, s. 38–39; J. Słyk (w.): *Kodeks...*, pod red. K. Osajdy, *op. cit.*, art. 101, uw. 26. Por. także wyrok SN z dnia 22 października 1968 r., II PR 433/68, LEX nr 1672949.

⁵⁶ Por. T. Sokołowski (w.): *Kodeks...*, *op. cit.*, pod red. H. Doleckiego, art. 101, uw. 11; J. Strzebinczyk (w.): *System prawa prywatnego*, t. 12, pod red. T. Smoczyńskiego, *op. cit.*, s. 296.

⁵⁷ Zob. B. Dobrzański (w.): *Kodeks rodzinny. Komentarz*, pod red. M. Grudzińskiego, J. Ignatowicza, Warszawa 1959, s. 552; J. Ignatowicz (w.): *System prawa rodzinnego...*, pod red. J.S. Piątowskiego, *op. cit.*, s. 827; uchwała SN z dnia 24 czerwca 1961 r., I CO 16/61, OSNC 1963, nr 9, poz. 187; uchwała SN z dnia 30 kwietnia 1977 r., III CZP 73/76, OSNC 1978, nr 2, poz. 19.

⁵⁸ Por. P. Biernacki: *Dobro dziecka w praktyce notarialnej*, Rejent 2019, nr 9, s. 64.

nieruchomości⁵⁹, przy czym odpłatne nabycie nieruchomości kwalifikuje się jako czynność prawną, która zawsze przekracza zakres zwykłego zarządu⁶⁰. Jednocześnie uważa się, że wyjątkiem od wspomnianej zasady jest przyjęcie przez rodziców w imieniu dziecka darowizny nieruchomości nieobciążonej poleceniem. Wśród argumentów na poparcie tego stanowiska wymienia się między innymi to, że wspomniana czynność prawna nie stanowi ani zobowiązania, ani rozporządzenia, wobec czego może być dokonana samodzielnie przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawnych. Skoro zatem dziecko, mające ograniczoną zdolność do czynności prawnych, może takiej czynności dokonać samodzielnie, to tym bardziej takiej czynności mogą dokonać rodzice w imieniu dziecka⁶¹. Inne czynności prawne, które w świetle orzecznictwa wymagają zezwolenia sądu opiekuńczego, to: nabycie dla dziecka nieruchomości na podstawie umowy sprzedaży, gdy środki pieniężne na jej zakup pochodzą z dokonanej przez rodziców darowizny celowej⁶², zrzeczenie się roszczeń odszkodowawczych⁶³, ustanowienie hipoteki na udziale we współwłasności nieruchomości należącym do małoletniego⁶⁴, poddanie się egzekucji w imieniu małoletniego⁶⁵, wyrażenie zgody na skrócenie okresu ubezpieczenia⁶⁶, procesowe czynności dyspozycyjne podejmowane przez rodziców w imieniu małoletniego dziecka, takie jak zawarcie ugody, o ile nie mają charakteru wyłącznie przysparzającego⁶⁷, likwidacja ksiąteczki mieszkaniowej małoletniego i pozbawienie go prawa do premii gwarancyjnej⁶⁸, zawarcie umowy prowadzącej do przelewu wierzytelności⁶⁹, zawarcie umowy najmu lokalu w imieniu dziecka jako najemcy⁷⁰, zawarcie przedwstępnej umowy sprzedaży lokalu⁷¹, zawarcie umowy

⁵⁹ Por. G. Jędrejek: *Komentarz...*, *op. cit.*, art. 101, uw. 12. Zob. także uchwała SN z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 85/18, OSNC 2020, nr 2, poz. 14; wyrok SR w Giżycku z dnia 17 maja 2018 r., I C 633/16, LEX nr 2497493; wyrok SO w Gdańsku z dnia 10 sierpnia 2016 r., XV C 225/16, LEX nr 2153130; wyrok SO w Siedlcach z dnia 8 stycznia 2014 r., IV U 172/13, LEX nr 1868916. Zob. jednak wyrażane w tej kwestii wątpliwości (J. Słyk (w:)) *Kodeks...*, pod red. K. Osajdy, *op. cit.*, art. 101, uw. 31).

⁶⁰ Zob. P. Biernacki: *Dobro...*, *op. cit.*, s. 64.

⁶¹ Zob. H. Cieplą: *Zarząd...*, *op. cit.*, s. 41; autorka jednak postuluje badać tę sytuację indywidualnie, w odniesieniu do konkretnego przedmiotu darowizny; zob. też J. Słyk (w:)) *Kodeks...*, pod red. K. Osajdy, *op. cit.*, art. 101, uw. 31. W tym kierunku również A. Oleszko: *Pytania i odpowiedzi*, Rejent 2000, nr 9, s. 137. Zob. także powołaną wcześniej uchwałę SN z dnia 30 kwietnia 1977 r.

⁶² Por. uchwałę SN z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 85/18, OSNC 2020, nr 2, poz. 14.

⁶³ Zob. orzeczenie SN z dnia 5 marca 1962 r., IV CR 578/61, OSNC 1963, nr 6, poz. 127.

⁶⁴ Zob. postanowienie SN z dnia 12 grudnia 1997 r., III CKU 92/97, LEX nr 1226976.

⁶⁵ Zob. P. Biernacki: *Dobro...*, *op. cit.*, s. 63.

⁶⁶ Zob. uchwałę SN z dnia 4 lutego 1997 r., III CZP 127/96, OSNC 1997, nr 5, poz. 50.

⁶⁷ Por. wyrok SA w Gdańsku z dnia 20 maja 2015 r., V ACa 26/15, LEX nr 1842294; postanowienie SN z dnia 5 lutego 1999 r., III CKN 1202/98, LEX nr 1213617. Zob. jednak odmienne — jak się wydaje — stanowisko wyrażone w postanowieniu SN z dnia 17 października 2000 r., I CKN 319/00, LEX nr 536776.

⁶⁸ Por. wyrok SR w Szczytnie z dnia 23 listopada 1995 r., I C 172/94, LEX nr 1732923.

⁶⁹ Por. wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 27 lutego 2019 r., I C 161/19, niepubl. (który został następnie wskutek apelacji uchylony przez sąd II instancji — zob. wyrok SO w Warszawie z dnia 19 lutego 2020 r., V Ca 1655/19, LEX nr 2895425).

⁷⁰ Zob. wyrok SR dla Łodzi-Widzewa w Łodzi z dnia 9 stycznia 2020 r., VIII C 1310/19, LEX nr 2771844.

⁷¹ Por. wyrok SR w Kamiennej Górze z dnia 9 sierpnia 2017 r., I C 1194/15, LEX nr 2346074.

sprzedaży i zamiany sprzętu biurowego, diagnostycznego i rehabilitacyjnego⁷², odrzucenie spadku⁷³ czy przyjęcie spadku wprost⁷⁴.

IV. STANOWISKO WŁASNE

Przedstawione wyżej propozycje rozumienia majątku dziecka i zarządu tym majątkiem przez rodziców nie zasługują na aprobatę. Przede wszystkim ściśle trzymanie się sugerowanych definicji prowadzi do trudnych do zaakceptowania konsekwencji. Te zostaną przedstawione na przykładzie zasadniczego rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, jakim była wspomniana wcześniej uchwała z dnia 30 kwietnia 1977 r. Jeżeli bowiem rozumieć majątek jako prawa i obowiązki dziecka, natomiast zarząd tym majątkiem jako dokonywanie czynności jego dotyczących, to trudno za czynność zarządu majątkiem dziecka uznać nabycie w imieniu dziecka nieruchomości w drodze darowizny. W podanym przykładzie chodzi bowiem o czynność, która nie dotyczy przysługującego dziecku prawa lub obowiązku, a która dopiero ma prowadzić do nabycia pewnego składnika majątkowego dla dziecka. Wobec tego — idąc prezentowanym w doktrynie i orzecznictwie tokiem rozumowania — należałoby uznać, że nie należą do czynności zarządu majątkiem dziecka wszelkie czynności przysparzające pod tytułem darmym. Co za tym idzie, rodzice nie mogliby takich czynności dokonać w imieniu dziecka. Nie można przy tym podnieść, że dokonanie takiej czynności prawnej przez rodziców w imieniu dziecka jest wyłącznie kwestią reprezentacji, a nie zarządu majątkiem dziecka. Przedstawicielstwo ustawowe dziecka jest pochodną przysługującej rodzicom władzy rodzicielskiej, której elementami są piecza nad osobą i majątkiem (w tym zarząd majątkiem) dziecka. W konsekwencji zakres reprezentacji dziecka przez rodziców ograniczony jest zakresem władzy rodzicielskiej. Innymi słowy rodzice mogą reprezentować dziecko tylko w granicach przysługującej im władzy rodzicielskiej. Poza zachowaniami stanowiącymi realizację pieczy nad osobą lub majątkiem dziecka rodzice nie mogą reprezentować dziecka w stosunkach z osobami trzecimi, chyba że jakiś przepis szczególnie przyznawałby takie uprawnienie. Oczywiście takie rozwiązanie nie może zostać zaakceptowane. Nastąpiłaby bowiem sytuacja, że dziecko mogłoby dokonywać pewnych czynności samodzielnie (w oparciu o zasadę wynikającą z art. 17 k.c.), a rodzice tych samych czynności nie mogliby dokonać w imieniu dziecka, ponieważ nie stanowiłyby one czynności zarządu.

Jeśli jednak uznać, że nabycie nieruchomości w drodze darowizny stanowi czynność zarządu majątkiem dziecka, to wątpliwości budzi z kolei zakwalifikowa-

⁷² Zob. wyrok SO w Łodzi z dnia 24 lutego 2017 r., III Ca 1668/16, LEX nr 2385788.

⁷³ Zob. postanowienie SN z dnia 27 maja 1998 r., I CKU 181/97, Legalis nr 364433; uchwałę SN z dnia 22 maja 2018 r., III CZP 102/17, OSNC 2018, nr 12, poz. 110. Por. też B. Swaczyna: *Odrzucenie...*, *op. cit.*, s. 572.

⁷⁴ Por. postanowienie SN z dnia 25 czerwca 1996 r., II CRN 214/95, LEX nr 26273.

nie jej przez Sąd Najwyższy (a za Sądem Najwyższym konsekwentnie przez sądy niższych instancji) jako czynności zwykłego zarządu majątkiem dziecka. Jak wyżej wspomniano, w literaturze i orzecznictwie za czynności zwykłego zarządu uznaje się te, które polegają na zwykłym korzystaniu ze składników majątkowych, którego celem jest zachowanie majątku dziecka w stanie niepogorszonym. Należy przyjąć, że nabycie nieruchomości (czy jakiegokolwiek innego prawa majątkowego) nie mieści się w przedstawionej definicji. Co więcej, można uznać, że nabycie nieruchomości w drodze darowizny może potencjalnie zagrażać interesom majątkowym dziecka. W uzasadnieniu powołanego rozstrzygnięcia Sąd Najwyższy ograniczył się do oceny uzyskania nieruchomości jako składnika majątkowego, pomijając zupełnie dalej idące konsekwencje, które obciążają małoletniego właściciela, tj. obowiązki podatkowe, konieczność ponoszenia opłat w ramach wspólnoty mieszkaniowej, obowiązek utrzymania budynku w należytym stanie (z wynikającymi z art. 434 k.c. konsekwencjami naruszenia tego obowiązku), obowiązek utrzymania porządku i czystości oraz konsekwencje naruszenia tego obowiązku⁷⁵ czy ewentualna konieczność dostarczania darczyńcy środków utrzymania (art. 897 k.c.).

Mając na względzie powyższe rozważania, należałoby uznać, że nabycie nieruchomości — w świetle wyrażonych w doktrynie i orzecznictwie kryteriów definicyjnych czynności zwykłego zarządu — jest czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka, bez względu na to, czy następuje odpłatnie, czy pod tytułem darmym.

Zważywszy na przedstawioną niespójność, zasadne jest odmienne ujęcie czynności zarządu majątkiem dziecka oraz kryteriów odróżnienia czynności zwykłego zarządu od czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu.

Słowem „zarząd” ustawodawca posługuje się w przypadku wielu stosunków prawnych (zob. np. art. 98, 199, 201, 395 § 2, art. 986¹ k.c., czy art. 29, 36 i 101 k.r.o.). Mając na względzie zróżnicowany przedmiot oraz cel zarządu, nie jest możliwe ustalenie jednego znaczenia tego słowa, które byłoby adekwatne dla wszystkich stosunków prawnych. Przy próbie zdefiniowania tego pojęcia konieczna jest relatywizacja definicji ze względu na przedmiot zarządu oraz zasady jego prawidłowego wykonywania⁷⁶. To z kolei powoduje, że niezbędne jest ustalenie autonomicznej definicji w przypadku zarządu majątkiem dziecka⁷⁷.

Przedmiotem zarządu w świetle art. 101 k.r.o. jest majątek dziecka. Przedstawiane w literaturze rozumienie tego sformułowania nie zasługuje na aprobatę, po-

⁷⁵ Zob. ustawę z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2010 ze zm.). Wśród obowiązków należy w szczególności wskazać obowiązek odśnieżania chodnika i ryzyko ponoszenia odpowiedzialności za szkodę lub krzywdę poniesioną przez osobę, która się poślizgnęła.

⁷⁶ Zob. B. Gawlik (w:) *System prawa cywilnego*, t. 1, *Część ogólna*, pod red. S. Grzybowski, Ossolineum 1985, s. 778.

⁷⁷ Tak również M. Tenenbaum-Kulig: *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu prawa cywilnego*, pod red. J. Pisulińskiego, Palestra 2020, z. 1, s. 100; w tym kierunku także K. Gołębiowski: *Uwagi...*, *op. cit.*, s. 55.

nieważ — jak wyżej wskazano — nie pozwala na uznanie za zarząd majątkiem dziecka na przykład nieodpłatnych czynności przysparzających. Na marginesie wypada jedynie wspomnieć, że owa definicja została zaczerpnięta z prezentowanych w doktrynie propozycji rozumienia majątku na gruncie art. 44 i n. k.c.⁷⁸, która nie jest adekwatna w kontekście zarządu majątkiem dziecka przez rodziców. Należy uznać, że sformułowanie „majątek dziecka” powinno być rozumiane jako **całokształt sfery prawnej dziecka, uwarunkowanej jego interesem ekonomicznym**. Zdefiniowanie majątku jako sfery prawnej dziecka pozwala między innymi na uznanie za czynności zarządu tym majątkiem również takich, które prowadzą do nieodpłatnego nabycia rzeczy lub prawa, czy czynności zobowiązujących, które mogą rodzic odpowiedzialność majątkiem dziecka, chociaż nie dotyczących żadnego składnika tego majątku (np. udzielenie poręczenia).

Kolejnym krokiem jest ustalanie znaczenia nazwy „czynność zarządu” majątkiem dziecka we wskazanym wyżej rozumieniu. Jak wcześniej przesądono, przy próbie zdefiniowania tego sformułowania konieczne jest uwzględnienie celu zarządu. Funkcją przepisów regulujących zarząd majątkiem dziecka jest ochrona jego interesów majątkowych (ekonomicznych). Można zatem uznać, że celem zarządu jest wykonywanie praw i obowiązków dziecka, które — ze względu na brak zdolności do czynności prawnych lub ograniczoną zdolność do czynności prawnych — nie może ich samodzielnie wykonywać. Innymi słowy można powiedzieć, że zarząd majątkiem dziecka to wykonywanie „cudzej zdolności prawnej”⁷⁹.

Zważając na powyższe, w pierwszym rzędzie należy przesądzić, czym jest „czynność”. Zgodnie ze słownikową definicją tego słowa czynnością jest wykonywanie czegoś, działanie⁸⁰. Konieczne jest zatem ograniczenie tej nazwy do **aktywności rodziców** w wykonywaniu zarządu majątkiem dziecka. Zaniechanie nie może stanowić czynności w rozumieniu przepisów o wykonywaniu zarządu. Trudno sobie wyobrazić, jaką sankcją byłoby obarczone zaniechanie podjęcia przez rodziców określonego zachowania w odniesieniu do majątku dziecka bez zezwolenia sądu opiekuńczego — sankcją nieważności zaniechania i koniecznością przyjęcia fikcji dokonania czynności? Takie rozwiązanie z oczywistych powodów nie może zostać zaakceptowane — taką fikcję mógłby wykreować jedynie ustawodawca.

„Zarząd” to z kolei administrowanie, kierowanie, prowadzenie⁸¹. Podsumowując dotychczasowe rozważania, przez „czynność zarządu majątkiem dziecka” należy rozumieć działanie polegające na administrowaniu, kierowaniu całokształtem sfery prawnej dziecka, uwarunkowanej jego interesem ekonomicznym. Uwzględniając tę definicję, należy dodatkowo ograniczyć nazwę „czynność” do aktywności

⁷⁸ Zob. zamiast wielu W. Katner (w:) *System prawa prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne — część ogólna*, pod red. M. Safjana, Warszawa 2012, s. 1298.

⁷⁹ Takiego określenia użył K. Górniak podczas dyskusji nad niniejszym artykułem.

⁸⁰ Zob. <http://sjp.pwn.pl> (dostęp: 18 sierpnia 2020 r.).

⁸¹ Zob. <http://sjp.pwn.pl> (dostęp: 18 sierpnia 2020 r.).

rodziców polegającej na dokonywaniu **czynności prawnych**. Zgodnie z prezentowanym w niniejszym opracowaniu poglądem, a wbrew dominującemu w literaturze stanowisku, czynności faktyczne nie stanowią zatem zarządu majątkiem dziecka w zaproponowanym tu rozumieniu. Trudno byłoby sobie bowiem wyobrazić „nieważność” dokonanej czynności faktycznej⁸². W konsekwencji czynności te zakwalifikować można jako **sprawowanie pieczy nad majątkiem dziecka** (art. 95 § 1 k.r.o.), co stanowi pojęcie szersze od zarządu tym majątkiem⁸³. Przez pojęcie pieczy należy rozumieć właśnie opiekowanie się tym majątkiem, dbanie o ten majątek. Czynności faktyczne, takie jak na przykład remont budynku, dokonanie rozbiórki budynku, poczynienie nakładów na rzecz są „sprawowaniem opieki (pieczy)”, dbaniem o majątek dziecka. Naruszenie zasad sprawowania pieczy (a więc postępowanie sprzeczne z szeroko pojętym dobrem dziecka — art. 95 § 3 k.r.o., np. wyburzenie budynku lub zmiana przeznaczenia nieruchomości) przez rodziców może rodziców ich odpowiedzialność odszkodowawczą względem dziecka (art. 471 k.c.⁸⁴). Może być także podstawą do ograniczenia lub pozbawienia rodziców władzy rodzicielskiej (art. 107 i 111 k.r.o.), czy też wydania przez sąd opiekuńczy odpowiednich zarządzeń (art. 109 k.r.o.). Czynnościami zarządu nie są czynności procesowe, jednak upoważnienie do ich dokonywania przez rodziców wynika z odpowiednich przepisów kodeksu postępowania cywilnego (art. 66 k.p.c.).

Podsumowując ten fragment rozważań, można stwierdzić, że „czynność zarządu majątkiem dziecka” to **aktywność (działanie) rodziców polegające na administrowaniu, kierowaniu całokształtem sfery prawnej dziecka, uwarunkowanej jego interesem ekonomicznym**. Przedstawioną definicję należy dodatkowo zawęzić, uwzględniając przewidziane przez ustawodawcę wyłączenia zarządu rodziców w odniesieniu do niektórych składników majątkowych dziecka. Zarządowi rodziców nie podlegają bowiem zarobki dziecka, przedmioty oddane dziecku do swobodnego użytku przez przedstawiciela ustawowego (art. 101 § 2 k.r.o. i art. 21–22 k.c.⁸⁵), przedmioty przypadające dziecku z tytułu darowizny lub testamentu, je-

⁸² Niektórzy przedstawiciele doktryny twierdzą, że czynność faktyczna dokonana bez zezwolenia sądu opiekuńczego byłaby czynnością bezprawną (w tym kierunku np. J. Ignatowicz (w:) *System prawa rodzinnego...*, pod red. J.S. Piątowskiego, *op. cit.*, s. 822).

⁸³ Za poglądem o szerszym zakresie pojęcia „piecza” opowiadają się m.in. T. Sokołowski (w:) *Kodeks...*, pod red. H. Doleckiego i T. Sokołowskiego, *op. cit.*, art. 95, uw. 16; E. Trybulska-Skoczela (w:) *Kodeks...*, pod red. J. Wiercińskiego, *op. cit.*, art. 101, uw. 6. Niektórzy autorzy uważają słowa „zarząd” oraz „piecza” za synonimy (tak np. K. Jagielski: *Istota i treść władzy rodzicielskiej*, *Studia Cywilistyczne* 1963, t. III, s. 122).

⁸⁴ Źródłem obowiązku sprawowania pieczy nad majątkiem dziecka przez rodziców jest art. 95 § 1 k.r.o.

⁸⁵ Na marginesie rozważań warto zwrócić uwagę na niekonsekwencję ustawodawcy, który w art. 101 § 2 k.r.o. pomija — wymienioną w art. 22 k.c. — przesłankę oddania przedmiotów dziecku **przez przedstawiciela ustawowego**. Językowa wykładnia obu przepisów prowadzi do konsekwencji sprzecznych z założeniem racjonalności ustawodawcy. Ograniczenie się do literalnego brzmienia art. 101 § 2 k.r.o. sprawiłoby, że majątek przekazany dziecku przez inny podmiot niż przedstawiciel ustawowy nie mógłby być przez nikogo zarządzany (rodzice nie mogliby sprawować tego zarządu ze względu na art. 101 § 2 k.r.o., natomiast dziecko nie uzyskaloby w tym zakresie pełnej zdolności do czynności prawnych z powodu ograniczenia wynikającego z art. 22 k.c.). Dosłowna treść art. 101 § 2 k.r.o. — przy uwzględnieniu celu tej normy — jest więc zbyt szeroka. W konsekwencji, zważając na prymat przepisów kodeksu cywilnego, należy dokonać redukcji teleologicznej zawierającego tzw. lukę ukrytą

zeli darczyńca lub spadkodawca zastrzegł, że owe przedmioty nie będą objęte zarządem sprawowanym przez rodziców (art. 102 k.r.o.), a także przedmioty (lub cały majątek) powierzony przez sąd opiekuńczy zarządowi kuratora (art. 109 § 3 k.r.o.)⁸⁶.

W tym miejscu konieczne jest rozróżnienie czynności zwykłego zarządu i czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu. Metodologicznie właściwsze zdaje się ustalenie znaczenia nazwy „czynności zwykłego zarządu”, a wszystkie te, które nie mieszczą się w tej definicji, należy zakwalifikować do czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu.

Słowo „zwykły” można zdefiniować jako normalny, typowy, standardowy, codzienny, najczęściej spotykany. Można zatem stwierdzić, że „zwykłe czynności” to czynności typowe, najczęściej spotykane, których można się spodziewać od rodziców (racjonalnie oczekiwane). Definicja nazwy „zwykły” nakazuje jednak odnosić się do kryterium zobiektywizowanego — jakiego typu czynności zwykle są dokonywane przy gospodarowaniu masą majątkową, czy — innymi słowy — jakich czynności można się racjonalnie spodziewać przy gospodarowaniu majątkiem dziecka. Przy ocenie zakresu tych czynności należy też uwzględnić okoliczność, że chodzi o gospodarowanie **cudzym** majątkiem. Okoliczność ta determinuje konieczność wzięcia pod uwagę zasad prawidłowej gospodarki tym majątkiem. Czynnością zwykłego zarządu jest zatem czynność, która powinna zostać podjęta zgodnie z zasadami prawidłowej gospodarki w zakresie korzystania z majątku dziecka. W konsekwencji czynności zwykłego zarządu majątkiem dziecka to działania rodziców, odnoszące się do sfery prawnej dziecka uwarunkowanej jego interesem ekonomicznym, które są **racjonalnie oczekiwane** (co podlega zobiektywizowanej ocenie) przy uwzględnieniu zasad prawidłowej gospodarki w zakresie korzystania z tego majątku. Takie czynności mogą być dokonywane przez rodziców samodzielnie, natomiast te, które nie mieszczą się w przedstawionej definicji, dla swej ważności wymagają zezwolenia sądu opiekuńczego.

Zważywszy na przedstawioną definicję, zasadne jest sformułowanie kryteriów pozwalających ustalić, że dana czynność jest czynnością zwykłego zarządu:

1. W pierwszym rzędzie konieczne jest przesądzenie, czy dana czynność mieści się w **granicach obiektywnie, racjonalnie oczekiwanych, uzasadnionych, spodziewanych czynności** (element obiektywny) — ocena tej okoliczności powinna być dokonywana przy uwzględnieniu zasad prawidłowej gospodarki.

art. 101 § 2 k.r.o. i uznać, że zarząd sprawowany przez rodziców nie obejmuje zarobku dziecka ani przedmiotów oddanych mu do swobodnego użytku przez przedstawiciela ustawowego. *A contrario* przedmioty oddane dziecku przez inną osobę niż przedstawiciel ustawowy podlegają zarządowi rodziców.

⁸⁶ Kontrowersje budzi objęcie zarządem rodziców, a w konsekwencji ich przedstawicielstwem, dokonywanie czynności prawnych w imieniu dziecka, które ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych, a których to dziecko może dokonywać samodzielnie (zob. K. Jagielski: *Istota...*, *op. cit.*, s. 133–134; S. Grzybowski (w:) *System prawa cywilnego*, t. 1, pod red. S. Grzybowskiego, *op. cit.*, s. 349; J. Ignatowicz (w:) *System prawa rodzinnego...*, pod red. J.S. Piątowskiego, *op. cit.*, s. 836 i 839). Szczegółowe omówienie tego zagadnienia przekracza jednak ramy niniejszego opracowania, jednocześnie nie ma istotnego znaczenia z perspektywy analizowanej w artykule problematyki.

Przy uwzględnieniu tego kryterium znaczenie dla zakwalifikowania danej czynności jako czynności zwykłego zarządu lub przekraczającej zwykły zarząd może mieć (ale nie musi) wartość nabywanego lub zbywanego prawa. Przyjęcie tego kryterium pozwala uznać za czynności zwykłego zarządu między innymi wszelkie działania rodziców związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa odziedziczonego przez dziecko.

Pozostałe kryteria mają charakter relatywny w tym sensie, że uwzględniają okoliczności konkretnego przypadku. Niezbędne jest zatem również:

2. Ustalenie **okoliczności prawnych i faktycznych dokonywanej czynności** — może się bowiem okazać, że zbycie wartościowego składnika majątku dziecka, które z perspektywy obiektywnej nie byłoby działaniem racjonalnie oczekiwanym, będzie mieścić się w granicach zwykłego zarządu, jeżeli następuje w wykonaniu umownego lub ustawowego obowiązku (np. wykonywanie zapisów testamentowych w imieniu dziecka).
3. Stwierdzenie, czy czynność jest **zgodna z dobrem dziecka** — konieczne jest dokonanie oceny skutków czynności zarządu z punktu widzenia interesu majątkowego, jak i niemajątkowego dziecka. Przy analizie tego kryterium należy mieć na względzie na przykład zainteresowania lub uzdolnienia dziecka (np. kupno drogiego teleskopu w przypadku, gdy kilkunastoletnie dziecko interesuje się astronomią, jest ukierunkowane na studiowanie tej dziedziny i może z nią wiązać swoją przyszłość, mogłoby być zakwalifikowane — przy uwzględnieniu pozostałych okoliczności — jako czynność zwykłego zarządu majątkiem dziecka; natomiast w sytuacji, gdy np. dziecko nie przejawia w ogóle zainteresowania astronomią, wydatkowanie środków z jego majątku na kupno takiego sprzętu mogłoby zostać uznane za czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu).
4. Przesądzenie, czy czynność ma **charakter konieczny** z punktu widzenia interesu majątkowego lub niemajątkowego dziecka — jako przykład wskazać można sprzedaż przez rodziców „nieegzekwowalnej” wierzytelności należącej do dziecka, jeżeli wkrótce miałby upłynąć termin przedawnienia roszczenia przysługującego dziecku.
5. Ustalenie, czy czynność — ze względu na ryzyko, czas trwania i zakres — jest **odpowiednia** w odniesieniu do przychodów i sytuacji majątkowej dziecka — na przykład odrzucenie spadku o niewielkim składzie; ale czynnością zwykłego zarządu nie byłoby nieodpłatne nabycie nieruchomości, gdy majątek dziecka nie wystarcza na jej utrzymanie.

Zastrzec przy tym należy, że wspomniane kryteria nie muszą wystąpić łącznie. Jeżeli czynność dokonywaną przez rodziców można zakwalifikować do czynności racjonalnie oczekiwanych (kryterium obiektywne), to — co do zasady — taka czynność będzie mogła być zakwalifikowana jako czynność zwykłego zarządu (chyba że np. w konkretnym przypadku nie jest ona zgodna z dobrem dziecka — pkt 3,

lub nie jest odpowiednia do sytuacji majątkowej dziecka — pkt 5); podobnie, jako czynność zwykłego zarządu, można uznać zachowanie, które nie mieści się w kryterium obiektywnym, jednak na przykład spełnia przesłankę koniecznego charakteru czynności — pkt 4.

Zważając na przedstawione kryteria, można wymienić przykładowe czynności zwykłego zarządu majątkiem dziecka: spłata zobowiązań (bez względu na wysokość świadczenia); zawarcie typowej (na przeciętnie występujący w obrocie czas; za rynkową wysokość czynszu) umowy najmu lub dzierżawy rzeczy lub prawa należących do dziecka⁸⁷; zakup materiałów edukacyjnych; zakup wartościowych przedmiotów służących do rozrywki, rekreacji, rozwijania zainteresowań; sprzedaż wierzytelności „nieegzekwowlanej” czy — w konkretnych okolicznościach — odpłatne nabycie nieruchomości⁸⁸.

Przykładami czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu mogą być (co do zasady) nabycie — zarówno odpłatne, jak i nieodpłatne — wartościowej rzeczy lub prawa (np. nieruchomości)⁸⁹; zrzeczenie się prawa; zrzeczenie się roszczenia; zawarcie umowy najmu lub dzierżawy na nietypowo długi okres (w szczególności, gdy umowa miałaby obowiązywać po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych przez dziecko); nieodpłatne zbycie składnika majątku dziecka.

Jak wcześniej wspomniano, podany katalog ma charakter przykładowy w tym sensie, że w konkretnych okolicznościach daną czynność można zakwalifikować do innej kategorii czynności zarządu. Na przykład zrzeczenie się prawa będzie z reguły zakwalifikowane jako czynność przekraczająca zakres zwykłego zarządu. Natomiast w sytuacji, w której drugiej stronie stosunku prawnego przysługuje stosowne roszczenie (np. art. 90 u.k.w.h.), zrzeczenie się prawa w imieniu dziecka powinno być potraktowane jako czynność zwykłego zarządu (mimo że jest to zachowanie racjonalnie nieoczekiwane, to ma jednak charakter konieczny w rozumieniu przedstawionym w pkt 4 powyżej). Podobnie można ocenić kwestię zrzeczenia się roszczenia — zasadniczo będzie to czynność wymagająca zezwolenia sądu opiekuńczego, jednak gdy rodzice zwalniają kogoś w imieniu dziecka z długu nieegzekwowlanego, to taką czynność winno się zakwalifikować do czynności zwykłego zarządu. Czynnościami niewymagającymi zezwolenia sądu opiekuńczego będą także drobne darowizny (np. zabawki, materiały szkolne, ubrania) na cele dobroczynne.

Niezależnie od powyższego, zarząd majątkiem dziecka ograniczony jest przez cel tego zarządu. Jak wyżej wspomniano, celem tym jest wykonywanie praw i obowiązków dziecka, których dziecko samo nie może wykonywać, co winno na-

⁸⁷ Odmienne: wyrok SN z dnia 3 kwietnia 2007 r., II UK 178/06, OSNP 2008, nr 9–10, poz. 141.

⁸⁸ Taka sytuacja może mieć miejsce, gdy majątek dziecka jest znaczny, a nabywana przez rodziców w imieniu dziecka nieruchomość jest w okazyjnej cenie, której wysokość jest niewielka w porównaniu ze stanem majątku dziecka (kryterium relatywne), jeżeli np. możliwe będzie jej następne zbycie za zdecydowanie wyższą cenę.

⁸⁹ Mając na względzie przeciętny stan majątku dziecka, regułą będzie zakwalifikowanie nabycia nieruchomości — czy to pod tytułem darmym, czy odpłatnym — do czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka.

stępować z dochowaniem reguł należytej staranności (art. 101 § 1 k.r.o.) oraz z uwzględnieniem dobra dziecka (art. 95 § 3 k.r.o.). Zaznaczyć przy tym należy, że podjęcie przez rodziców czynności zarządu sprzecznego z tym celem nie powoduje *per se*, że czynność ta będzie nieważna⁹⁰. Konsekwencją takiego zachowania może być jednak ponoszenie przez rodziców wobec dziecka odpowiedzialności odszkodowawczej (art. 471 k.c.; w konkretnych okolicznościach zachowanie rodziców może być potraktowane również jako delikt, co rodziłoby odpowiedzialność w oparciu o art. 415 i n. k.c. w zw. z art. 443 k.c.). Ponadto rodzicom naruszającym zasady sprawowania zarządu majątkiem dziecka grożą konsekwencje wynikające z art. 109–111 k.r.o., a więc z pozbawieniem władzy rodzicielskiej włącznie.

V. PODSUMOWANIE

Przedstawione rozważania pozwalają na wniosek, że problematyka zakwalifikowania określonej czynności jako czynności zwykłego zarządu lub przekraczającej zakres zwykłego zarządu budzi wiele wątpliwości. Liczba orzeczeń Sądu Najwyższego, który musiał przesądzać, czy dana czynność rodziców w imieniu dziecka wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego, czy też nie, jest tego najlepszym przykładem. Dlatego też obecnie obowiązująca regulacja nie zasługuje na aprobatę. W przypadku zarządu cudzym majątkiem, a w szczególności majątkiem dziecka, należy krytycznie ocenić posługiwanie się nieostrymi sformułowaniami. Lepszym rozwiązaniem byłoby przyjęcie modelu niemieckiego lub francuskiego, czyli pozostawienie sądowej kontroli zarządzania majątkiem dziecka, ale ograniczonej do enumeratywnie wymienionych czynności (na wzór regulacji dotyczącej zarządu majątkiem wspólnym małżonków — art. 37 k.r.o.). W odniesieniu do tej ostatniej jeszcze przed wejściem w życie nowelizacji z 17 czerwca 2004 r. wątpliwości budziła lista czynności wymagających zgody współmałżonka⁹¹. Taksatywne wymienienie czynności wymagających uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego może narażać się na zarzut pominięcia pewnych przypadków, czy też wskazania takich, które w owym wyliczeniu nie powinny się znajdować. Należy jednak uznać, że w odniesieniu do zarządu majątkiem dziecka bezpieczniejsza dla obrotu jest ewentualna dyskusja w piśmiennictwie co do zawartości takiego katalogu aniżeli niepewność uczestnika obrotu (rodzica) co do możliwości samodzielnego dokonania

⁹⁰ Choć w konkretnej sytuacji faktycznej może się okazać, że podjęcie czynności sprzecznego z tym celem może być nieważne, jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.).

⁹¹ Por. A. Lutkiewicz-Rucińska: *Uwagi do projektu zmiany małżeńskiego prawa majątkowego*, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 2001, z. 1, s. 152–153; T. Sokołowski: *Uwagi o projektowanej regulacji stosunków majątkowych między małżonkami*, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 2001, z. 1, s. 142–143, który opowiada się za koncepcją klauzuli generalnej „czynności zwykłego zarządu” i „czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu”. Podnosi także wątpliwości co do listy czynności wymagających zgody drugiego małżonka, zwracając chociażby uwagę na brak wskazania poręczenia czy nabycia akcji o dowolnej wartości.

konkretnej czynności i powiązana z tym konieczność występowania do sądu z wnioskiem o udzielenie zezwolenia, co powoduje, że dokonanie czynności prawnej może być czasochłonne⁹². Można wziąć pod rozwagę — jako alternatywę dla zaproponowanego rozwiązania — ewentualne przyjęcie modelu austriackiego i pozostawienie klauzuli generalnej „czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu” jako wymagających uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego z jednoczesnym doprecyzowaniem tego sformułowania przez wskazanie przykładowego katalogu takich czynności. Ta propozycja pogodziłaby liberalne podejście, ograniczone do klauzuli generalnej w „czystej” postaci, oraz stanowisko rygorystyczne, postulujące sprecyzowanie zamkniętej listy czynności wymagających zezwolenia sądu opiekuńczego.

Pozostawienie regulacji zarządu majątkiem dziecka w takiej postaci, jaka *de lege lata* obowiązuje, wymaga ogromnej precyzji po stronie sądów orzekających o udzieleniu (bądź odmowie udzielenia) zezwolenia na dokonanie określonej czynności prawnej. Ze względu na to, że do oceny konkretnej czynności zarządu konieczne jest uwzględnienie wielu kryteriów, także relatywnych (skonkretyzowanych do danej sytuacji faktycznej), konieczne jest szczegółowe opisywanie czynności, na którą sąd opiekuńczy udziela zezwolenia. Zbyt duży poziom ogólności może rodzić ryzyko niejako „automatycznego” przyporządkowywania podobnych czynności prawnych do kategorii czynności zwykłego zarządu lub przekraczających zakres zwykłego zarządu. Przykładem może być chociażby wspomniana wcześniej uchwała SN z dnia 30 kwietnia 1977 r., gdzie sąd bardzo ogólnie stwierdził, że: „Rodzice mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego przewidzianego w art. 101 § 3 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego nabywać dla małoletniego dziecka nieruchomości na podstawie umowy darowizny w stanie wolnym od zobowiązań wobec darczyńcy lub osób trzecich”. Rozstrzygnięcie to spowodowało, że w praktyce notarialnej notariusze z reguły sporządzają umowy tzw. nieobciążliwej darowizny nieruchomości bez przedłożenia przez reprezentującego dziecko rodzica zezwolenia sądu opiekuńczego, mimo że w świetle zaproponowanych w niniejszym opracowaniu kryteriów w konkretnej sytuacji taką czynność można byłoby zakwalifikować jako czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu.

Do postulatów *de lege ferenda* można także dodać rozważenie wprowadzenia — wzorem § 1629a k.c. niem. — do polskiego porządku prawnego ograniczonej odpowiedzialności dziecka. Szczegółowa analiza tego zagadnienia, jako przekraczająca ramy niniejszego artykułu, będzie przedmiotem odrębnego opracowania.

Wreszcie na zakończenie wypada dokonać — zapowiedzianej na wstępie — oceny uchwały SN z dnia 15 lutego 2019 r. Teza orzeczenia, w świetle przedstawionych w niniejszym opracowaniu kryteriów kwalifikowania czynności za czynność prze-

⁹² *De lege lata* nie jest także chroniony kontrahent rodzica dokonującego w imieniu dziecka czynności bez wymaganego zezwolenia sądu opiekuńczego.

kraczącą zakres zwykłego zarządu, jest zasadniczo trafna. Zakładając przeciętny stan majątkowy małoletnich⁹³, należałoby uznać, że czynność prawna polegająca na nabyciu dwóch lokali mieszkalnych nie jest czynnością racjonalnie oczekiwaną od rodzica sprawującego władzę rodzicielską, bez względu na źródło pochodzenia środków na zapłatę ceny. Zatem do ważności umowy konieczne było uzyskanie zezwolenia sądu opiekuńczego. Nie zasługuje natomiast na aprobatę uzasadnienie rozstrzygnięcia. Sąd Najwyższy uznał bowiem, że nabycie nieruchomości stanowi **zawsze** czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu. Jak wcześniej wskazano, takie założenie jest nieprawidłowe, bowiem w konkretnych okolicznościach może się okazać, że nabycie nieruchomości będzie czynnością obiektywnie, racjonalnie usprawiedliwioną (zob. przyp. 89). Wobec przedstawionych wyżej wątpliwości, krytycznie należy się również odnieść do tak ogólnego sformułowania tej tezy przez Sąd Najwyższy, co rodzić może automatyzm przy kwalifikowaniu podobnych czynności jako czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu.

BIBLIOGRAFIA

- ABGB-ON. Kommentar*, Hrsg. A. Kletečka, M. Schauer, rdb.at 2018.
- Berner Kommentar. Die elterliche Sorge/der Kindesschutz, Art. 296–317 ZGB — Das Kindesvermögen, Art. 318–327 ZGB — Minderjährige unter Vormundschaft, Art. 327a–327c ZGB, Schweizerisches Zivilgesetzbuch*, Hrsg. H. Hausheer, H.P. Walter, Bern 2016.
- Biernacki P.: *Dobro dziecka w praktyce notarialnej*, Rejent 2019, nr 9, s. 60–79.
- Ciepla H.: *Zarząd majątkiem dziecka*, Rodzina i Prawo 2012, nr 20–21, s. 33–50.
- Gołębiowski K.: *Uwagi dotyczące zarządu majątkiem dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską* (w:) *Wybrane zagadnienia polskiego prawa prywatnego: księga pamiątkowa ku czci doktora Józefa Kremisa i doktora Jerzego Strzebińczyka*, pod red. J. Jeziory, K. Zagrobelnego, Wrocław 2019, s. 53–75.
- Górnicki L.: *Prawo cywilne w pracach Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1919–1939*, Wrocław 2000.
- Gromek K.: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2020.
- Haak H., Haak-Truskawska A.: *Pokrewieństwo i powinowactwo (pochodzenie dziecka, stosunki między rodzicami a dziećmi, przysposobienie). Komentarz do art. 61⁷–127 KRO oraz związanych z nimi regulacji KPC (art. 453–458, 579–589)*, Warszawa 2019.
- Ignaczewski J.: *Władza rodzicielska i kontakty z dzieckiem*, Warszawa 2019.

⁹³ Założenie to jest uzasadnione stanem faktycznym, w którym środki na nabycie nieruchomości miały pochodzić z darowizny ojca małoletnich. Gdyby stan majątku małoletnich był znaczny, to — najpewniej — nie byłoby konieczne dokonanie darowizny środków pieniężnych na zakup nieruchomości.

- J. von Staudingers *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB — Buch 4: Familienrecht: §§ 1638–1683 (Elterliche Sorge 2 — Vermögenssorge, Kinderschutz, Sorgerechtswechsel)*, Hrsg. M. Coester, Berlin 2016.
- Jagielski K.: *Istota i treść władzy rodzicielskiej*, *Studia Cywilistyczne* 1963, t. III, s. 97–157.
- Jędrejek G.: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2017.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. H. Doleckiego, LEX 2013.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Osajdy, Legalis 2020.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Piaseckiego, Warszawa 2011.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2020.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. J. Wiercińskiego, Warszawa 2014.
- Kodeks rodzinny. Komentarz*, pod red. M. Grudzińskiego, J. Ignatowicza, Warszawa 1959.
- Komisja Kodyfikacyjna. Podkomisja prawa o stosunkach z pokrewieństwa i opieki, Rodzina. Projekt działu polskiego kodeksu cywilnego o stosunkach prawnych rodziców i dzieci*, oprac. przez prof. Stanisława Gołęba, referenta podkomisji, Warszawa 1934.
- Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*, Hrsg. P. Rummel, M. Lukas, rdb.at 2013.
- Lutkiewicz-Rucińska A.: *Uwagi do projektu zmiany małżeńskiego prawa majątkowego*, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 2001, z. 1, s. 149–188.
- Marciniak J.: *Treść i sprawowanie opieki nad małoletnim*, Warszawa 1975.
- Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 10, *Familienrecht II. §§ 1589–1921. SGB VIII*, Hrsg. D. Schwab, München 2020.
- Oleszko A.: *Pytania i odpowiedzi*, Rejent 2000, nr 9.
- Rosenblüth I.: *Uwagi o projekcie działu polskiego kodeksu cywilnego o stosunkach prawnych rodziców i dzieci*, *Gazeta Sądowa Warszawska* 1935, nr 29–30, s. 401–408.
- Salvage-Gerest P.: *Minorité — Administration légale* (w:) *JurisClasseur Civil Code*, Lexis360.fr 2016, art. 382–386.
- Sokołowski T.: *Uwagi o projektowanej regulacji stosunków majątkowych między małżonkami*, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 2001, z. 1, s. 139–148.
- Swaczyna B.: *Odrzucenie spadku nabytego przez dziecko* (w:) *Rozprawy cywilistyczne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Edwardowi Drozdowi*, pod red. M. Pecyny, J. Pisulińskiego, M. Podreckiej, Warszawa 2013, s. 569–583.
- System prawa cywilnego*, t. 1, *Część ogólna*, pod red. S. Grzybowski, Ossolineum 1985.
- System prawa cywilnego*, t. 1, *Prawo cywilne. Część ogólna*, pod red. S. Grzybowski, Ossolineum 1985.

- System prawa prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne — część ogólna*, pod red. M. Safjana, Warszawa 2012.
- System prawa prywatnego*, t. 12, *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, pod red. T. Smyczyńskiego, Warszawa 2011.
- System prawa rodzinnego i opiekuńczego*, cz. 1, pod red. J.S. Piątowskiego, Osso-lineum 1985.
- Tenenbaum-Kulig M.: *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu prawa cywilnego*, pod red. J. Pisulińskiego, Palestra 2020, z. 1, s. 86–125.
- Tuor P., Schnyder B., Schmid J., Rumo-Jungo A.: *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch begründet von Peter Tuor*, Zürich 2009.
- Welser R., Kletečka A.: *Grundriss des bürgerlichen Recht*, Band I, *Allgemeiner Teil, Sachenrecht, Familienrecht*, Wien 2018.
- Zoll F.: *Prawo cywilne w zarysie. Prawo familijne: prawa małżeńskie osobowe i majątkowe, prawo rodzinne, prawo opiekuńcze*, Kraków 1946.

Słowa kluczowe: władza rodzicielska, zarząd majątkiem dziecka, przedstawicielstwo dziecka.

SZYMON ROMANOW

LEGAL MANAGEMENT OF THE ASSETS OF A CHILD EXERCISED BY THE PARENTS

S u m m a r y

Nowadays children often become subjects of valuable objects or rights, whether as a result of success in various competitions or as result of inheritance. For this reason, the issue of the legal management of the children's assets is becoming increasingly important in practice. The analysis of doctrine and jurisprudence allows to conclude that the understanding of the term „legal management”, as well as the classification of individual activities as ordinary management or exceeding the scope of ordinary management, is not adequate in relation to the management of child's assets by parents. The purpose of this study is an attempt to define the term „management” and to establish criteria supporting qualifying a given activity as falling within or exceeding the scope of ordinary management.

Keywords: parental authority, legal administration of assets a child, representation of a child.